КИЇВСЬКА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ МИСТЕЦТВ

МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
З ДИСЦИПЛІНИ
«ЖИВОПИС»

для здобувачів освіти
Галузь знань: 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність: 022 «Дизайн»
Освітньо-професійна програма
Перукарське мистецтво та декоративна косметика
«Графічний дизайн»
«Дизайн одягу»
«Дизайн інтер'єру»

Київ-2024

Укладач ***Каверін Віктор Олександрович***

Методичний комплекс з дисципліни розглянуто та затверджено на засіданні педагогічної ради Структурного підрозділу «Міжнародний фаховий коледж моді і дизайну» ВНЗ «Київська Академія прикладних мистецтв».

КИЇВСЬКА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ МИСТЕЦТВ

Робоча навчальна програма
З ДИСЦИПЛІНИ
«ЖИВОПИС»
для здобувачів освіти
Галузь знань: 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність: 022 «Дизайн»
Освітньо-професійна програма
«Перукарське мистецтво та декоративна косметика»
«Графічний дизайн»
«Дизайн одягу»
«Дизайн інтер'єру»

Київ-2024

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка…….. ..5
2. Тематичний план (денна форма навчання)……..…..…....7
3. Зміст дисципліни……...……....9
4. Список використаних джерел……..……..14
5. Питання до іспиту (заліку) …….…….…….…….16
6. Модульна контрольна робота …….....19
7. Конспект лекцій……...……...20

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Головною **метою** викладання дисципліни «Живопис» для майбутніх фахівців є формування художнього мислення, розвиток та удосконалення естетичного почуття, утворювання естетичного смаку, що будує фундамент для майбутнього розуміння прекрасного.

Завданнями навчальної дисципліни «Живопис» є формування у здобувачів освіти навичок художнього бачення, розвитку творчого мислення, опанування технік і прийомів роботи з кольором, світлом і тінню, а також здатності передавати простір, об'єми та фактури на площині. Дисципліна спрямована на поглиблення розуміння композиції, гармонії кольорів та вивчення основних принципів створення художніх творів.

Згідно з завданнями дисципліни «Живопис» здобувачі освіти мають.

знати: здобувачі освіти в рамках дисципліни «Живопис» повинні володіти знаннями про основи композиції, колористику, техніки нанесення фарб, а також розуміти принципи побудови форми та перспективи. Важливо також вивчати історію мистецтва, стилі та напрямки живопису, щоб краще розуміти контекст і розвиток цього виду мистецтва.

вміти: здобувачі освіти повинні оволодіти навичками роботи з різними художніми матеріалами, розуміти основи композиції, кольорознавства, перспективи та світлотіні. Вони мають вміти передавати об'єкти, простір і емоції через художні образи, розвивати креативне мислення та здатність до самовираження через мистецтво.

Дисципліна спрямована на формування наступних програмних **компетентностей:**

– Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

– Здатність генерувати нові ідеї (креативність), виявляти, ставити та вирішувати проблеми в професійній діяльності.

– Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Міжпредметні зв’язки: Обов’язкова навчальна дисципліна «Живопис» є складовою циклу професійної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «фаховий молодший бакалавр» та пов’язана з такою дисципліною як «Рисунок».

Шкала оцінювання навчальних досягнень: націона на та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
100-90	A	відмінно	зараховано
89-82	B	дуже добре	
82-75	C	добре	
74-65	D	задовільно	
64-50	E	достатньо	
49-35	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано
35-0	X	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	

Тематичний план з дисципліни
«Живопис»
для здобувачів освіти структурного підрозділу «Міжнародний фаховий коледж моди і дизайну» вищого навчального закладу «Київська Академія прикладних мистецтв»
Галузь знань: 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність: 022 «Дизайн»
Освітньо-професійна програма «Перукарське мистецтво та декоративна косметика», «Графічний дизайн», «Дизайн одягу», «Дизайн інтер'єру»
(денна форма навчання, на основі повної загальної середньої освіти)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин				
		Всього	Теоретич заняття	Прак-ні заняття	Самостійні роботи	Форма контролю
	3-й семестр	**100**	**24**	**36**	**40**	**Залік**
1.	Походження живопису	23	4	9	10	Опитування
2.	Види та жанри живопису	23	4	9	10	Опитування
3.	Техніка передачі об'єму, форми та кольору засобами живопису	27	8	9	10	Викоання малюнку
4.	Гармонія. Колорит та пластичні форми	27	8	9	10	Викоання малюнку
	4-й семестр	**80**	**12**	**18**	**50**	**Іспит**
5.	Особливості контурного малюнку при підготовці до живопису	18	2	4	12	Опитування
6.	Особливості створення образу	18	2	4	12	Викоання малюнку
7.	Портрет як жанр живопису	20	4	4	12	Викоання малюнку
8.	Виконання ескізів (у відповідності до спеціалізації)	24	4	6	14	Викоання ескізу
	Всього з дисципліни	**180**	**36**	**54**	**90**	
	Форма контролю	**III семестр – залік IV семестр - іспит**				

Тематичний план з дисципліни
«Живопис»
для здобувачів освіти структурного підрозділу «Міжнародний фаховий коледж моди і дизайну» вищого навчального закладу «Київська Академія прикладних мистецтв»
Галузь знань: 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність: 022 «Дизайн»
Освітньо-професійна програма «Перукарське мистецтво та декоративна косметика», «Графічний дизайн», «Дизайн одягу», «Дизайн інтер'єру»
(денна форма навчання, на основі повної загальної середньої освіти)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин				
		Всього	Теоретич заняття	Прак-ні заняття	Самостійні роботи	Форма контролю
	3-й семестр	**100**	**24**	**36**	**40**	**Залік**
1.	Походження живопису	23	4	9	10	Опитування
2.	Види та жанри живопису	23	4	9	10	Опитування
3.	Техніка передачі об'єму, форми та кольору засобами живопису	27	8	9	10	Виконання малюнку
4.	Гармонія. Колорит та пластичні форми	27	8	9	10	Виконання малюнку
	4-й семестр	**80**	**12**	**18**	**50**	**Іспит**
5.	Особливості контурного малюнку при підготовці до живопису	18	2	4	12	Опитування
6.	Особливості створення образу	18	2	4	12	Виконання малюнку
7.	Портрет як жанр живопису	20	4	4	12	Виконання малюнку
8.	Виконання ескізів (у відповідності до спеціалізації)	24	4	6	14	Виконання ескізу
	Всього з дисципліни	**180**	**36**	**54**	**90**	
	Форма контролю	**III семестр – залік IV семестр - іспит**				

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Походження живопису

Найдавніший у світі живопис. Розпис печер первісної людини. Розписні рельєфи та фрески. Живопис Стародавньої Греції.

Завдання для самостійної роботи: підготувати доповідь на тему «Так починалось мистецтво живопису».

Питання до дискусії:

1.Витоки живопису як мистецтва. Енкаустика.

2. Живопис Стародавньої Греції.

3. Поняття фрескового живопису.

Література:

1. Живопис. Техніка і технологія / Жердзіцький В. Харків, 2006. 332 с.

2. Живопис: Силуети. Червоне, вохра, золоте. Звуки, тексти, знаки. Дух світла / Новоженець Г. Львів: БаК, 2013. 168 с.

3. Мистецьво кольору. / Іттен Й. Фронов. Київ: 2021. 96 с.

4. Прищенко Світлана. Кольорознавство: навч. Посібник / за ред. Проф. Є.А.Антоновича. К.: Альтерпрес, 2010.

5. Марчак Валерій. Про малярство: Навчальний посібник. Львів: ФОП Стебляк О.М., 2018. 264 с.

6. Кириченко М.А. Кириченко І.М. Основи образотворчої грамоти. К., «Вища школа», 2002.

Тема 2. Види та жанри живопису

Станковий живопис. Монументально-декоративний живопис. Театрально-декоративний живопис. Декоративно- прикладний живопис. Техніка живопису. Жанри: портрет, краєвид, натюрморт. Історичні, побутові, батальні, іконописні, анімалістичні. Матеріали для живопису. Характеристика фарб.

Завдання для самостійної роботи: охарактеризувати жанр живопису певної репродукції. Підготувати доповідь на тему «Сучасні види живопису».

Питання до дискусії:

1. Які баувають види живопису?
2. Назвіть жанри живопису.
3. У чому полягає техніка живопису?
4. Які матеріали використовують живописці?

Література:

1. Живопис. Техніка і технологія / Жердзіцький В. Харків, 2006. 332 с.

2. Живопис: Силуети. Червоне, вохра, золоте. Звуки, тексти, знаки. Дух світла / Новоженець Г. Львів: БаК, 2013. 168 с.

3. Мистецьво кольору. / Іттен Й. Фронов. Київ: 2021. 96 с.

4. Прищенко Світлана. Кольорознавство: навч. Посібник / за ред. Проф. Є.А.Антоновича. К.: Альтерпрес, 2010.

5. Марчак Валерій. Про малярство: Навчальний посібник. Львів: ФОП Стебляк О.М., 2018. 264 с.

6. Кириченко М.А. Кириченко І.М. Основи образотворчої грамоти. К., «Вища школа», 2002.

Тема 3. Техніка передачі обєму, форми та кольору засобами живопису

Колір предметів і кольорові відношення. Локальний колір.залежно від освітлення та середовища. Зображення предметів в умовах будь-якого середовища засобами тону та кольору. Техніка живопису визначних світових та українських живописців.

Завдання для самостійної роботи: проаналізувати техніку живопису двох живописців (на вибір) та виявити відмінності.

Питання до дискусії:

1. Що таке колір предметів ?
2. Що таке кольорові відношення?
3. Поняття локального коліру.
4. Зображення предметів в умовах будь-якого середовища засобами тону та кольору.
5. Техніка живопису визначних світових та українських живописців.

Література:

1. Гризайль - те, що треба для живописців початківців. URL:https://www.youtube.com/watch?v=BtfZmUmVM3s
2. Живопис. Засоби виразності в живописі. URL:https://www.youtube.com/watch?v=xCXRy8-hqtA
3. Живопис. Техніка і технологія / Жердзіцький В. Харків, 2006. 332 с.
4. Живопис: Силуети. Червоне, вохра, золоте. Звуки, тексти, знаки. Дух світла / Новоженець Г. Львів: БаК, 2013. 168 с.
5. Кириченко М.А. Кириченко І.М. Основи образотворчої грамоти. К., «Вища школа», 2002.
6. Марчак Валерій. Про малярство: Навчальний посібник. Львів: ФОП Стебляк О.М., 2018. 264 с.
7. Мистецьво кольору. / Іттен Й. Фронов. Київ: 2021. 96 с.
8. Прищенко Світлана. Кольорознавство: навч. Посібник / за ред. Проф. Є.А.Антоновича. К.: Альтерпрес, 2010.

Тема 4. Гармонія. Колорит та пластичні форми

Зображення власного кольору предмета. Контрастність дії сусідніх кольорів

Сила спектрального відбитого світла. Кольорові, світлові, одночасні та краєві контрасти. Властивість предмету на поверхні.

Завдання для самостійної роботи: виконати малюнок у кольорі простого натюрморту.

Питання до дискусії:

1. Зображення власного кольору предмета.
2. Контрастність дії сусідніх кольорів
3. Сила спектрального відбитого світла.
4. Кольорові, світлові, одночасні та краєві контрасти.
5. Властивість предмету на поверхні.

Література:

1.Живопис. Техніка і технологія / Жердзіцький В. Харків, 2006. 332 с.

2.Живопис: Силуети. Червоне, вохра, золоте. Звуки, тексти, знаки. Дух світла / Новоженець Г. Львів: БаК, 2013. 168 с.

3.Кириченко М.А. Кириченко І.М. Основи образотворчої грамоти. К., «Вища школа», 2002.

4.Колірна гармонія. URL: https://www.youtube.com/shorts/DVU6MeC1fRc

5.Марчак Валерій. Про малярство: Навчальний посібник. Львів: ФОП Стебляк О.М., 2018. 264 с.

6.Мистецьво кольору. / Іттен Й. Фронов. Київ: 2021. 96 с.

7.Прищенко Світлана. Кольорознавство: навч. Посібник / за ред. Проф. Є.А.Антоновича. К.: Альтерпрес, 2010.

8.Теорія кольору. Гармонія. URL: https://www.youtube.com/shorts/UZHwKH3dRp4?app=desktop

Тема 5. Особливості контурного малюнку при підготовці до живопису

Вирішальна роль контурного живопису. Поліхромія площин, загально-збережений колорит фону. Рівновага форми та контуру на площині. Композиційна цілісність. Застосування виражальних засобів ліній та кольору.

Завдання для самостійної роботи: виконати контурний живопис.

Питання до дискусії:

1. Поняття контурного живопису.
2. Поліхромія площин, загально-збережений колорит фону.
3. Рівновага форми та контуру на площині.
4. Композиційна цілістність.
5. Застосування виражальних засобів ліній та кольору

Література:

1. Живопис. Техніка і технологія / Жердзіцький В. Харків, 2006. 332 с.

2. Живопис: Силуети. Червоне, вохра, золоте. Звуки, тексти, знаки. Дух світла / Новоженець Г. Львів: БаК, 2013. 168 с.

3. Мистецьво кольору. / Іттен Й. Фронов. Київ: 2021. 96 с.

4. Прищенко Світлана. Кольорознавство: навч. Посібник / за ред. Проф. Є.А.Антоновича. К.: Альтерпрес, 2010.

5. Марчак Валерій. Про малярство: Навчальний посібник. Львів: ФОП Стебляк О.М., 2018. 264 с.

6. Майстер-клас «Контурний ескіз». URL: https://www.youtube.com/watch?v=8QHa42r3WKU

7. Кириченко М.А. Кириченко І.М. Основи образотворчої грамоти. К., «Вища школа», 2002.

Тема 6. Особливості створення художнього образу

Відчуття колористичної рівноваги. Асоціативне мислення при створенні художнього образу. Фантазія та невимушеність у композиційному рішенні.

Завдання для самостійної роботи: виконати живописну роботу за уявою.

Питання до дискусії:

1. Відчуття колористичної рівноваги.
2. Асоціативне мислення при створенні художнього образу.
3. Фантазія та невимушеність у композиційному рішенні

Література:

1. Акварельний етюд "Серпень" URL: https://www.youtube.com/watch?v=x-0Tuthc3Qc&list=PLHwXXKvkqoEtZ16zPEumhz-bMrL3saAJy&index=14
2. Живопис. Техніка і технологія / Жердзіцький В. Харків, 2006. 332 с.
3. Живопис: Силуети. Червоне, вохра, золоте. Звуки, тексти, знаки. Дух світла / Новоженець Г. Львів: БаК, 2013. 168 с.
4. Кириченко М.А. Кириченко І.М. Основи образотворчої грамоти. К., «Вища школа», 2002.
5. Малюнок за уявою. Портрет. URL: https://www.youtube.com/watch?v=dAq2QViaJ80
6. Марчак Валерій. Про малярство: Навчальний посібник. Львів: ФОП Стебляк О.М., 2018. 264 с.
7. Мистецьво кольору. / Іттен Й. Фронов. Київ: 2021. 96 с.
8. Прищенко Світлана. Кольорознавство: навч. Посібник / за ред. Проф. Є.А.Антоновича. К.: Альтерпрес, 2010.
9. How to Paint Landscapes From Imagination | Full one hour gouache tutorial | Paint with me. URL: https://www.youtube.com/watch?v=kne3jaqlcWg
10. Painting Landscapes from the Imagination. URL: https://www.youtube.com/watch?v=yCmq-pDh6QU

Тема 7. Портрет як жанр живопису

Види портрету. Засоби мистецтва, які передають колорит портретів. Лінійне вирішення композиції на площині. Закони рівноваги та “форми портрету”. Рішення композиції в кольорі. Техніка передачі настрою та характеру через дотримання законів рівноваги кольорових плям на площині. Особливості історичного портрета.

Завдання для самостійної роботи: виконати замальовки портретів різних історичних періодів.

Питання до дискусії:

1. Види портрету.
2. Засоби мистецтва, які передають колорит портретів.
3. Лінійне вирішення композиції на площині. Рішення композиції в кольорі.
4. Техніка передачі настрою та характеру через дотримання законів рівноваги кольорових плям на площині.
5. Особливості історичного портрета.

Література:

1. Живопис. Техніка і технологія / Жердзіцький В. Харків, 2006. 332 с.
2. Живопис: Силуети. Червоне, вохра, золоте. Звуки, тексти, знаки. Дух світла / Новоженець Г. Львів: БаК, 2013. 168 с.
3. Мистецьво кольору. / Іттен Й. Фронов. Київ: 2021. 96 с.

4. Прищенко Світлана. Кольорознавство: навч. Посібник / за ред. Проф. Є.А.Антоновича. К.: Альтерпрес, 2010.

5. Марчак Валерій. Про малярство: Навчальний посібник. Львів: ФОП Стебляк О.М., 2018. 264 с.

6. Кириченко М.А. Кириченко І.М. Основи образотворчої грамоти. К., «Вища школа», 2002.

Тема 8. Виконання ескізів зачісок та макіяжу

Особливості виконання ескізу зачіски. Різноманітні техніки ескізних робіт. Індівідуальний стиль у виконанні ескізу зачіски. Особливості передачі кольорової гамми волосся. Особливості виділення акценту та нюансу в зачісці. Зображення деталей та елементів зачіски.

Особливості виконання ескізу макіяжу. Технічне вирішення ескізу макіяжу.

Завдання для самостійної роботи: виконати замальовки ескізів жіночої стрижки на основі короткого волосся.

Питання до дискусії:

1. Особливості виконання ескізу зачіски.
2. Різноманітні техніки ескізних робіт.
3. Індивідуальний стиль у виконанні ескізу зачіски.
4. Особливості передачі кольорової гамми волосся.
5. Особливості виконання ескізу макіяжу. Технічне вирішення ескізу макіяжу.

Література:

1. Живопис. Техніка і технологія / Жердзіцький В. Харків, 2006. 332 с.

2. Живопис: Силуети. Червоне, вохра, золоте. Звуки, тексти, знаки. Дух світла / Новоженець Г. Львів: БаК, 2013. 168 с.

3. Мистецьво кольору. / Іттен Й. Фронов. Київ: 2021. 96 с.

4. Прищенко Світлана. Кольорознавство: навч. Посібник / за ред. Проф. Є.А.Антоновича. К.: Альтерпрес, 2010.

5. Марчак Валерій. Про малярство: Навчальний посібник. Львів: ФОП Стебляк О.М., 2018. 264 с.

6. Кириченко М.А. Кириченко І.М. Основи образотворчої грамоти. К., «Вища школа», 2002.

7. Do's and Don'ts of Realistic Hair Painting: How to Paint Hair. URL: *https://www.youtube.com/watch?v=dxFv72NiDIw*

8. Painting Blonde Hair. URL: https://www.youtube.com/watch?v=k-P05bEYwP8

9. 10 Tips For Painting Blonde Hair Portraits in Watercolor. URL: https://www.youtube.com/watch?v=ttSswRVeJUU

10. 5 Tips For Painting Skin Tones for Portraits in Watercolor. URL: https://www.youtube.com/watch?v=QECbTP1gJ0A

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Живопис. Навчальний посібник. Одеса, 2004. Риндин А.С., Олександр Семенович
2. Живопис. Теорія і практика. - Одеса: КПОГТ, 2010.
3. Титов М. Техніка багатошарового олійного живопису // Укр. АМ: Дослідн. та наук.-метод. пр. К., 2001. Вип. 8
4. Жаборюк А. А. Давнє українське малярство XI–XVIII ст. О., 2003
5. Глущук С. Техніка станкового живопису: Навч. посіб. К.; Уж., 2006
6. Скоропадова Г. Українське малярство на склі: історія і сьогодення // Народознавчі зошити. Л., 2004. Ч. 3–4 (57–58); Український живопис XX – початку XXI ст. з колекції Національного художнього музею: Альбом. Хм., 2004
7. Живопис. Техніка і технологія / Жердзіцький В. Харків, 2006. 332 с.
8. Живопис: Силуети. Червоне, вохра, золоте. Звуки, тексти, знаки. Дух світла / Новоженець Г. Львів: БаК, 2013. 168 с.
9. Мистецьво кольору. / Іттен Й. Фронов. Київ: 2021. 96 с.
10. Прищенко Світлана. Кольорознавство: навч. Посібник / за ред. Проф. Є.А.Антоновича. К.: Альтерпрес, 2010.
11. Марчак Валерій. Про малярство: Навчальний посібник. Львів: ФОП Стебляк О.М., 2018. 264 с.
12. Кириченко М.А. Кириченко І.М. Основи образотворчої грамоти. К., «Вища школа», 2002.
13. Академія мистецтв України: художній альбом. Керівник та упорядник проекту Анатолій Мельник. Київ : ТОВ «Майстер книг», 2015.
14. Антонович Є.А., Проців В.І., Свид С.П. Художні техніки в школі: Навч.-метод. посібник для студентів художньо-графічних факультетів вищих навчальних закладів. – К.: ІЗМН, 1997. – 312 с

Додаткова література

1. Анікіна М., Уманцев Ф. Український живописний портрет. К., 1970
2. Вірність традиціям: З історії становлення худож. школи на Україні за роки Рад. влади: Живопис, графіка, скульптура, архітектура: Альбом. К., 1982
3. Владич Л. Живопис та його жанри. К., 1960
4. Жаборюк А. А. Український живопис доби середньовіччя. К.; О., 1978
5. Жаборюк А. А. Український живопис останньої третини XIX – поч. XX ст. К.; О., 1990
6. Жолтовський П. М. Монументальний живопис на Україні XVII–XVIII ст. К., 1988
7. Жолтовський П. М. Український живопис XVII–XVIII ст. К., 1978
8. Кирцер Ю.М., Юзеф Михайлович. Рисунок та живопис: Практичний посібник. Вища школа, 1992.
9. Логвин Г. Н. З глибин. Давня книжкова мініатюра XI–XVIII ст. К., 1974
10. Петропавловський В. Мистецтво панорам та діорам. К., 1965

11. Реалізм та соціалістичний реалізм в українському живопису радянського часу: Історія. Колекція. Експеримент. К., 1998

12. Рубан В. А. Український портретний живопис другої половини XIX – поч. XX ст. К., 1986

13. Рубан В. Український портретний живопис першої половини XIX століття. К., 1984

14. Холостенко Є. Український монументальний живопис. Х., 1930

Електронні інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, електронні фахові видання – www.nbuv.gov.ua

2. Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника – http://www.library.lviv.ua/

3. Національна історична бібліотека України – http://www.dibu.kiev.ua/

4. Національна парламентська бібліотека України – http://www.nplu.org/

5. Харківська державна наукова бібіліотека України імені В. Короленка – http://korolenko.kharkov.com/

6. Наукова бібліотека ім. В. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка – http://lib-gw.univ.kiev.ua/

7. Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка – http://library.lnu.edu.ua/bibl/

8. Книжкова палата України імені Івана Федорова – http://www.ukrbook.net/

9. Painting Blonde Hair. URL: https://www.youtube.com/watch?v=k-P05bEYwP8

10. Tips For Painting Blonde Hair Portraits in Watercolor. URL: https://www.youtube.com/watch?v=ttSswRVeJUU

11. Tips For Painting Skin Tones for Portraits in Watercolor. URL: https://www.youtube.com/watch?v=QECbTP1gJ0A

12. How to Paint Landscapes From Imagination | Full one hour gouache tutorial | Paint with me. URL: https://www.youtube.com/watch?v=kne3jaqlcWg

13. Painting Landscapes from the Imagination. URL: https://www.youtube.com/watch?v=yCmq-pDh6QU

14. Малюнок за уявою. Портрет. URL: https://www.youtube.com/watch?v=dAq2QViaJ80

15. Майстер-клас «Контурний ескіз». URL: https://www.youtube.com/watch?v=8QHa42r3WKU

16. Теорія кольору. Гармонія. URL: https://www.youtube.com/shorts/UZHwKH3dRp4?app=desktop

17. Колірна гармонія. URL: https://www.youtube.com/shorts/DVU6MeC1fRc

18. Гризайль - те, що треба для живописців початківців. URL:https://www.youtube.com/watch?v=BtfZmUmVM3s

19. Живопис. Засоби виразності в живописі. URL:https://www.youtube.com/watch?v=xCXRy8-hqtA

КИЇВСЬКА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ МИСТЕЦТВ

Питання до іспиту (заліку)
З ДИСЦИПЛІНИ
«ЖИВОПИС»
для здобувачів освіти
Галузь знань: 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність: 022 «Дизайн»
Освітньо-професійна програма
«Перукарське мистецтво та декоративна косметика»
«Графічний дизайн»
«Дизайн одягу»
«Дизайн інтер’єру»

Київ-2024

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ (ЗАЛІКУ)

1. Що таке живопис і які його основні види?
2. Які матеріали та інструменти використовуються у живописі?
3. Що таке колірна гармонія та як її досягти у живописі?
4. Як впливає світло та тінь на створення об’ємів у живописі?
5. Які основні техніки живопису ви знаєте?
6. Що таке перспектива у живописі та які її види існують?
7. Роль композиції у створенні художнього твору.
8. Що таке пленер і як він впливає на художника?
9. Які етапи створення живописного твору?
10. Як правильно змішувати фарби для отримання потрібного кольору?
11. Що таке імпресіонізм у живописі?
12. Які особливості акварельного живопису?
13. Порівняйте техніки олійного та акрилового живопису.
14. Що таке фреска і де вона використовується?
15. Як впливає текстура поверхні на кінцевий результат роботи?
16. Які особливості портретного живопису?
17. Що таке натюрморт і як його створюють?
18. Як передати рух у живописному творі?
19. Що таке абстракціонізм у живописі?
20. Які особливості пейзажного живопису?
21. Як впливають культурні традиції на розвиток живопису?
22. Що таке монументальний живопис?
23. Які техніки використовуються для створення фактури у живописі?
24. Як впливає колористика на емоційне сприйняття картини?
25. Що таке експресіонізм у живописі?
26. Як правильно будувати анатомічні пропорції у фігурному живописі?
27. Які особливості роботи з пастеллю у живописі?
28. Що таке жанровий живопис і які його приклади?
29. Як впливає історичний контекст на стиль та тематику живопису?
30. Які сучасні тенденції існують у розвитку живопису?

КИЇВСЬКА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ МИСТЕЦТВ

Модульна контрольна робота
З ДИСЦИПЛІНИ
«ЖИВОПИС»

для здобувачів освіти
Галузь знань: 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність: 022 «Дизайн»
Освітньо-професійна програма
«Перукарське мистецтво та декоративна косметика»
«Графічний дизайн»
«Дизайн одягу»
«Дизайн інтер’єру»

Київ-2024

Модульна контрольна робота з дисципліни «Живопис»
Варіант 1

1. Дайте визначення терміну "колорит" у живописі.
2. Назвіть основні техніки живопису та коротко опишіть одну з них.
3. Які основні кольори використовуються в живописі? Як їх можна змішувати для отримання вторинних кольорів?
4. Виконайте ескіз композиції на тему "Осінній пейзаж".
5. Опишіть роль світла і тіні у створенні об'ємності в живописі.

Модульна контрольна робота з дисципліни «Живопис»
Варіант 2

1. Що таке перспектива у живописі? Назвіть її види.
2. Поясніть поняття "фактура" у живописі та наведіть приклади її застосування.
3. Які відмінності між аквареллю, гуашшю та олійними фарбами?
4. Виконайте ескіз натюрморту з трьох предметів на вибір.
5. Розкажіть про техніку імпресіонізму та її вплив на сучасний живопис.

Модульна контрольна робота з дисципліни «Живопис»
Варіант 3

1. Які техніки використовувалися в середньовічному іконописі?
2. Поясніть значення кольору в експресіонізмі.
3. Назвіть три художні напрями XX століття та їхніх представників.
4. Виконайте ескіз композиції на тему "Зимовий пейзаж".
5. Опишіть роль світла і тіні у створенні об'ємності в живописі.

Модульна контрольна робота з дисципліни «Живопис»
Варіант 4

1. Що таке пленерний живопис, і чим він відрізняється від студійного?
2. Як вплинула фотографія на розвиток живопису в XIX столітті?
3. Опишіть творчий шлях одного з представників кубізму.
4. Виконайте ескіз композиції на тему "Весняний пейзаж".
5. Опишіть роль світла і тіні у створенні об'ємності в живописі.

КИЇВСЬКА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ МИСТЕЦТВ

Конспект лекцій
З ДИСЦИПЛІНИ
«ЖИВОПИС»
для здобувачів освіти
Галузь знань: 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність: 022 «Дизайн»
Освітньо-професійна програма
«Перукарське мистецтво та декоративна косметика»
«Графічний дизайн»
«Дизайн одягу»
«Дизайн інтер’єру»

Київ-2024

Тема 1. Походження живопису

Живо́пис – один з головних видів образотворчого мистецтва, що базується на відтворенні зорових образів через нанесення фарб на тверду основу; а також твори мистецтва, виконані в такий спосіб. Властивість перетворювати поверхню на подібність багатоманітних просторів, різноманітні виражальні засоби та широкі образні можливості забезпечили живопису провідне місце в історії художньої культури. Живопис виник в епоху пізнього палеоліту (40 тис. р. до н. е.) як наскельний розпис; всебічного розвитку набув у 16–17 ст., коли встановився розподіл мистецтва на жанри й набула поширення техніка олійного малярства. Упродовж свого існування живопис зазнавав еволюцій, що змінювали його змістовно-естетичні виміри, зокрема з появою на межі 19–20 ст. абстрактного, нефігуративного мистецтва, нових ідей та концепцій зображальності у 20 – на початку 21 ст.

Енкаустика

Енкаустика – це один з найдавніших видів живопису, що виконується восковими фарбами. Цей вид живопису був відомий у Стародавньому Єгипті й отримав поширення в античній Греції, а в Середньовіччі втратив своє значення. Найбільш давніми визначними взірцями цієї техніки є так звані фаюмські портрети, знайдені у 1886 році в некрополі Фаюм (Єгипет) британською експедицією. Їх було виготовлено в Римському Єгипті I-III ст. як альтернативу традиційній єгипетській поховальній масці.

Фаюмський портрет

Час не вплинув на картини і вони не втратили насиченості кольорів, блиску та реалістичності зображень. Для створення цих портретів використовували дерев'яні дощечки, що підігрівалися зі зворотної сторони у процесі нанесення фарб. Це дозволяло підтримувати фарби у рідкому стані і запобігало їхньому змішуванню. Картини збереглись до XIX ст. в гарному стані. Із «Природничої історії» Плінія Старшого та твору теоретика архітектури Марка Вітрувія «Десять книг про архітектуру» відомо про існування як мінімум двох видів енкаустичної техніки: холодний та гарячий. Якщо фарбувальні речовини, які були змішані з воском накладалися на розписану поверхню за допомогою сухого пензля, а після цього по них проводили гарячим металічним шпателем – це був холодний вид енкаустики. Від тепла воскові фарби ніби розпускалися, зливаючись одна з одною та міцно приклеюючись до поверхні. За гарячої техніки воскові фарби використовували у рідкому стані, попередньо підігрівши їх на вогні. Такими фарбами писали над вогнем.

Енкаустичні фарби відразу після охолодження тверділи. Однорідний блиск їм надавався за допомогою випалу, метод якого полягав у використанні каутерія. Його форма історично видозмінювалася від жаровні до спеціального металевого інструменту у вигляді лопатки, які в процесі роботи нагрівалися до високих температур (70-90°). У сучасності його замінили електронагрівальні прилади (праска, паяльник тощо).

За доби Середньовіччя було створено багато шедеврів релігійного живопису. Ікони, написані з використанням енкаустики, відрізняються міцністю, об'ємністю, яскравістю та

блиском фарб. Такими є одні з найдавніших відомих нам взірців енкаустичної техніки – знаменитий синайський образ Христа Спасителя (Пантократора), Богоматері, апостола Петра.

Вважається, що традиції візантійської енкаустики переплітаються з греко-римськими традиціями. У той же час, вони значно видозмінилися, оскільки виключали використання каутерія, про що збереглися свідчення грецького монаха Діонісія у трактаті про живопис.

Дослідники вважають, що основними компонентами енкаустики у давнину були: віск, рослинна олія (лляна, горіхова, макова, соняшникова тощо), смола (каніфоль, даммара). Приблизно у X ст. зароджується і широко розповсюджується живопис на жирних оліях, а пізніше й живопис темперними фарбами, який дозволив на довгий час забути про класичну енкаустичну техніку. У XX–XXI ст. енкаустику застосовують переважно під час реставраційних робіт для зміцнення фарбового шару та заповнення його втрат, у монументально-декоративних розписах на мармурі, дереві, цементі.

Синайський образ Христа Спасителя (сер. XVI ст.)

Античний живопис майже не зберігся. І деяке уявлення нам дає розписна кераміка, яка збереглась до наших днів. Розпис вкривав всю їхню поверхню, ніби килим, це був розпис рослинного характеру, він дістав назву килимовий.

Наприкінці VII століття до нашої ери він поступається місцем чорно фігурному розпису. На світлу поверхню наносилось зображення чорною лаковою фарбою.

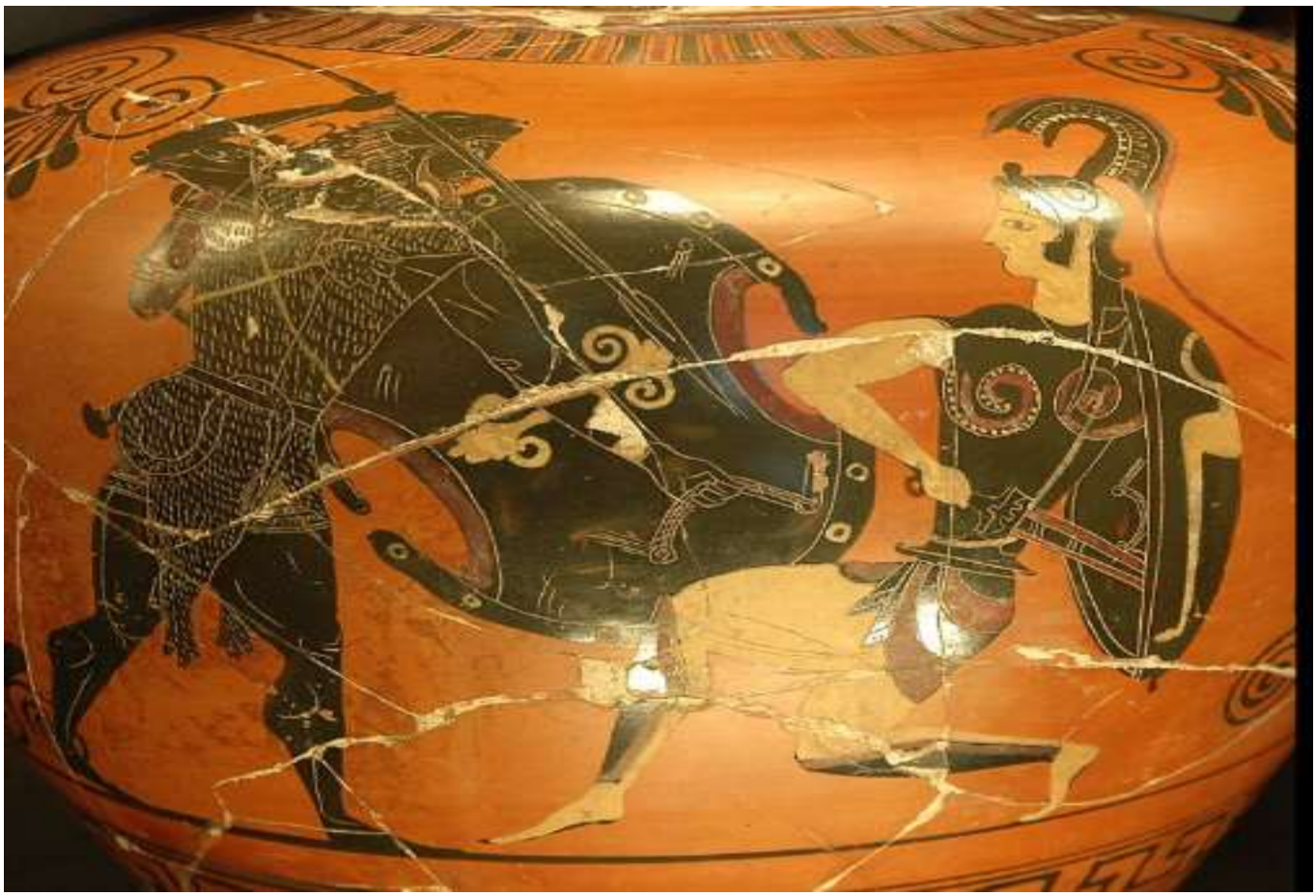
В VI столітті до нашої ери з’являється червоно фігурний розпис – фон вкривався чорною фарбою, а на ньому проступали світлі фігуративні зображення.

Найвидатнішим художником докласичного періоду був Полігнот. Вважають, що він 1-й передав своєрідні варіанти лінійної та повітряної перспективи. Наприклад, щоб передати на картині віддаленість, ввів в композицію пейзаж і розміщував фігури на різних рівнях, наче на схилі гори.

Прикладом цього є розписаний ним червонофігурний кратер із зображенням Геракла в підземному царстві.

Геракл бореться проти амазонок. Ранній чорнофігурний стиль, тіло жінки виконано в білому кольорі. Близько 530 до н.е., Лувр, Париж

Тема 2 Види та жанри живопису

Живопис – вид образотворчого мистецтва. Слово живопис означає "живо писати" - писати з життя, твори живопису створюються за допомогою фарб, що наносяться на будь-яку поверхню.

Основні виражальні засоби живопису: колір, холодні та теплі кольори, насиченість, тонова розмивка, мазок.

Існує п'ять основних видів живопису:

станковий,

монументальний,

декоративний,

театрально-декоративний,

мініатюра.

Станковий живопис (від слова станок — мольберт, на який ставлять основу — картон, дошку, полотно для малювання картин) об'єднує твори самостійного значення, не пов'язані з архітектурним ансамблем. Іван Айвазовський – Бриг "Меркурій", атакований двома турецькими кораблями (1892)

Сергій Васильківський - Весна в Україні

Монументальний живопис — це живопис на архітектурних спорудах та інших стаціонарних основах. Одним із найстаріших видів монументального живопису є стінний розпис. В. Васнецов - «Богородиця» (фреска Володимирського собору в Києві)

Декоративний живопис — це частина архітектурного ансамблю чи творів декоративно-прикладного мистецтва: панно, орнаменти, що підкреслюють функції предмета або оточують великі настінні сцен

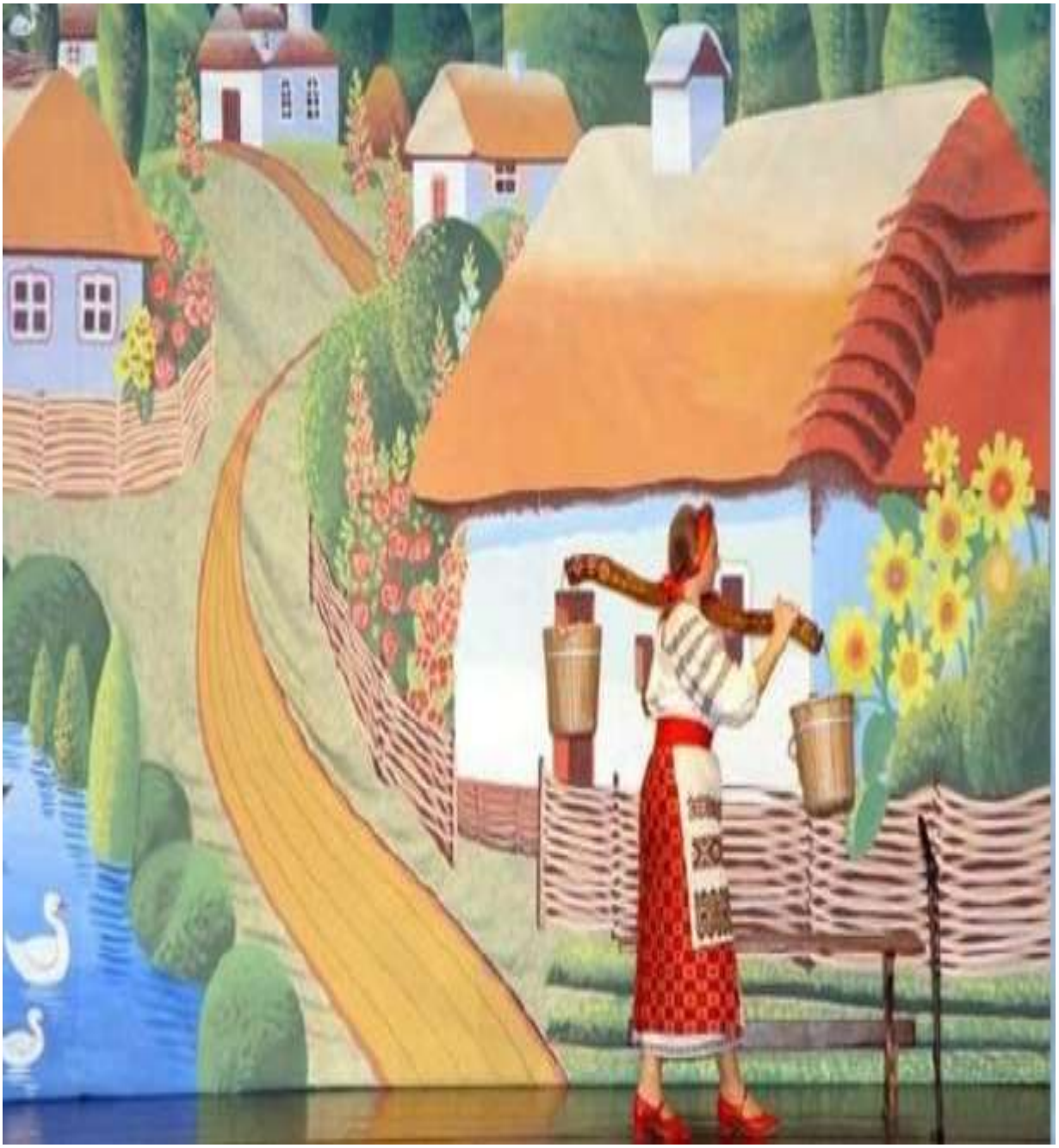
Таріль дерев'яна "Серпень"

Жорж Сера - Запрошення на інтермедію (парад у цирку)

Театрально-декораційний живопис – використовується при оформленні сцени, створенні театральних декорацій та ескізів театральних костюмів.

Мініатюра (живопис) — невеличкий за обсягом твір у рукописах, книгах, на полотні та ін.

Мініатюра «Євангеліст Матвій» Янгол.Мініатюра з Персії 1555 р. Британський музей, Лондон.

Жанри живопису відповідають жанрам мистецтва загалом: портрет, пейзаж, натюрморт, ню, історичний жанр, батальний жанр, марина тощо.

Портрет

Один із найдавніших жанрів, що передбачає зображення людини чи групи людей. Перші портрети були створені представниками древніх цивілізацій. Зокрема у печері поблизу теперішнього міста Ангулем (Франція) було знайдено крейдяне зображення віком 27000 років, що нагадує людське обличчя. У Давньому Єгипті, як і в Давній Греції та Римі, портрет був представлений переважно

скульптурою. У Середньовіччі відбувався загальний регрес портретного мистецтва, адже особистість, персоналізація відійшли на другий план. Одними із небагатьох винятків були портретні зображення королів та інших знатних людей у вигляді книжкових мініатюр. Бурхливо розвиватися жанр почав у період Пізньої готики і Ренесансу, і з того часу його еволюція вже не припинялася.

Найвідоміші портрети:

Леонардо да Вінчі «Джоконда»

Леонардо да Вінчі «Дама з горностаєм»

Дієго Веласкес «Папа Інокентій X»

Ян Вермер «Дівчина з перловою сережкою»

Томас Гейнсборо «Хлопчик у блакитному»

Антоніс ван Дейк «Чарльз І:Король Англії на полюванні»

Пейзаж

Передбачає зображення природи, відкритого простору. У давнину і середні віки є елементом розпису храмів та палаців, ікон і мініатюр. Як окремий жанр, а не тло для інших елементів картини, пейзаж виділився у XVI ст. Розрізняють сільський, міський, архітектурний, індустріальний, морський (марина) і річковий пейзажі. У XIX ст. пейзажі отримали соціальну проблематику, розвинувся пленер, імпресіонізм відкрив нові можливості передачі кольорів та простору. Особливістю жанру є те, що, хоча людина і може бути присутня на картині, вона ніколи не є центром уваги. Серед найвідоміших пейзажистів − В.Тернер, Дж.Констебл, І.Айвазовський, О.Ренуар та багато інших.

Найвідоміші пейзажі:

Вільям Тернер «Останній рейс корабля «Відважний»

І.Айвазовський «Дев’ятий вал»

Клод Моне «Враження. Схід сонця»

Джон Констебл «Віз для сіна»

Фредерік Черч «Серце Анд»

Натюрморт

Жанр живопису, який показує предмети побуту, праці, творчості, плоди, дичину, квіти – все, що підходить під опис nature morte – «мертва природа». Зображення предметів трапляються ще в античному мистецтві, але першим самостійним натюрмортом станкового живопису вважається «Куріпка зі стрілою і рукавичками» венеціанця Якопо де Барбарі (1504 р.). Розквіт жанру припадає на XVI-XVII ст., особливо багатими були голландські натюрморти. XX століття відкрило нові можливості для розвитку жанру, зробивши предмет головним об’єктом художнього експерименту.

Найвідоміші натюрморти:

Караваджо «Кошик із фруктами»

Ван Гог «Соняшники»

Пітер Клас «Натюрморт з черепом і пером»

Бальтазар ван дер Аст «Кошик з квітами і фруктами»

Поль Сезанн «Кошик яблук»

Ню (від фр. *nu* — «оголений», нім. *Akt* — «акт») — художній жанр, що зображає оголене людське тіло чи якісь його частини та їх інтерпретації. Протягом багатьох століть він є одним з основних жанрів в мистецтві.

«Купальщиця», Панталеон Шиндлер, 1885

«У тепідарії», 1913 Джон Вільям Годвард

Історичний живопис

Це переважно зображення реальних історичних подій з метою уславлення героїв та формування певної ідеології. Цей жанр зародився ще в давні часи і поєднував реальні історичні події з міфами. Тривалий час він розвивався у настінному живописі, а в станковий перейшов в епоху Відродження, де у XVII-XVIII ст. став «високим жанром». До XIX ст. художники активно експлуатували біблійні сюжети та сюжети античної міфології. Проте з кінця XIX ст. історичний живопис став значно реалістичнішим.

Найвідоміші картини жанру:

Е.Делакруа «Свобода на барикадах»

К.Брюллов «Останній день Помпеї»

Ж.Л.Давид «Смерть Сократа», «Клятва гораціїв»

Ф.Гойя «Третє травня 1808 року в Мадриді»

Е.Лойце «Вашингтон переправляється через Делавер»

Батальний жанр

Цей жанр вважається різновидом історичного живопису, він передбачає зображення битв. Характерними рисами є монументальність, динаміка, реалістичність, увага до деталей. Як приклад, картина «Напад на Карфаген» Р.Джуліо. Зображення битв зустрічається у мистецтві Давнього Сходу, Греції та Риму. Проте вважається, що жанр почав формуватися в Італії часів Відродження. У XX ст. художники-баталісти розділилися на два табори: тих, хто прославляв, і тих, хто засуджував ідеї мілітаризму.

Найвідоміші картини жанру:

«Тризна воїнів Святослава» — картина польського і українського художника-академіста Генріха Семирадського (1843—1902).

Жак Луї Давид «Леонід у битві біля Фермопіл»

Жак Луї Давид “Бонапарт на перевалі Сен-Бернар”

Ф.Рубо фрагменти панорами «Бородинська битва»

український художник-баталіст французького походження, автор панорам «Оборона Севастополя», «Бородинська битва».

Жан-Батист Детайль «Битва під Фрідландом»

Мари́на

Мари́на, Мариністика, Маринізм; фр. *marine*; італ. *marina* від лат. *marina* — «морська» — різновид образотворчого мистецтва, що спеціалізується на зображенні подій на морі — баталій, спортивних змагань, природних явищ тощо. Предметом зображення мариністики є морська стихія, її стан. Інакше — морський пейзаж. Марина — це різновид пейзажу. Як самостійний жанр стала

відома в Голландії XVII століття, хоча поодинокі зразки марин створювали і раніше.

Пітер Брейгель старший «Вигляд затоки Неаполя», Рим, галерея Доріа-Памфілі.

Відповідно, мариніст (фр. *mariniste*) — художник, що створює марини. Яскраві представники цього жанру англієць Вільям Тернер і український художник-мариніст і баталіст вірменського походження Іван Айвазовський,

який написав близько 6000 картин на морську тему. Сам термін маріністика походить від живопису, хоча образ моря в літературі з'явився раніше ніж у малярстві.

Вільям Тернер Сан-Джорджо Маджоре: ранок, акварель, 1819,
Галерея Тейт, Лондон

Іван Айвазовський Бій брига «Меркурій»

Іван Айвазовський Бриг «Меркурій» після перемоги над двома турецькими кораблями, (1848)

О. П. Боголюбов *Морська баталія біля острова* Езель

Тарас Шевченко. «Шхуни біля форту Косарал». Акварель. 1848

Анімалістика

Жанр, присвячений зображенню тварин, як реальних, так і фантазійних. Вважається, що анімалістика виникла ще у часи перших цивілізацій у вигляді печерних розписів. У Середньовіччі зображення тварин були глибоко алегоричними, особливою популярністю користувалися собаки. У XVII-XVIII ст. анімалістика бурхливо розвивалася у мистецтві Нідерландів, Франції та Росії. У XIX-XX ст. стало популярним реалістичне зображення тварин, що згодом трансформувалося у гіперреалізм.

Найвідоміші картини жанру:

А.Дюрер «Заєць»

Дж.Стаббс «Вісліджейкет»

Ф.Снейдерс «Полювання на кабана»

І.Юаньцзи «Мавпа і кішки»

Темпера

Що спільного між яйцем і живописом?

Темпера походить від латинського слова «temperare», що означає змішувати. Технологія отримання фарб для темперного живопису полягає в тому, що пігмент розчиняється з водою, а потім його висушують. Згодом отриману суміш поєднують із яєчною масою та вином чи оцтом. Така фарба застосовувалася в настінному або станковому живописі. Яєчний жовток – це емульсія, що складається з альбуміну (володіє здатністю склеювати), лецитину (відіграє роль емульгатора), яєчної олії (володіє здатністю зв'язувати елементи). Альбумін жовтка при нанесенні на поверхню висихає і створює прозору, стійку плівку.

Техніка яєчної темпери прийшла до Київської Русі із Візантії в кінці X ст. разом із мистецтвом іконопису.

Художники-іконописці аж до кінця XIX ст., кажучи про процес змішування пігменту зі сполучною речовиною, вживали вираз «терти фарби», або «розчиняти фарби». А самі фарби іменувалися «творені». З початку XX століття «твореними» стали називати тільки фарби змішані з порошками срібла та золота. Решту фарб називали просто темперою.

Спочатку найпростішим способом роботи з темперою було нанесення фарби на суху поверхню – техніка, що іноді називається сухою фрескою. Пізніше, темперу почали наносити на вологу основу, що вимагало від художника більших знань і вмінь. Як відомо, темперу використовували для розпису саркофагів єгипетських фараонів. У Середньовіччі темпера стала основною технікою живопису, а іноді її використовували і для розпису будівель. Середньовічні іконописці писали темперою на заґрунтованих дошках і покривали закінчений живопис шаром олійного лаку.

Яєчна темпера з'явилася на Заході завдяки митцям Візантії теж рано – ще до початку XV ст. Цьому сприяло декілька факторів: доступність основних інгредієнтів, простий рецепт приготування фарби, довготривале зберігання художніх зображень на різних типах поверхонь. Але у XVIII ст. з приходом олійних фарб значення

темпери для живописців значно зменшилось. Однак яєчна темпера продовжувала застосовуватися в Російській імперії, Греції та на Сході майже до XIX ст., коли почалося загальне захоплення олійним живописом.

Техніка темперного живопису в Київській Русі постійно удосконалювалася і змінювалася під впливом мистецтва інших країн. Особливо значні зміни спостерігаються в ній із другої половини XVII ст. під впливом мистецтва Західної Європи. У цей період поєднувалися стильові особливості давньоруського та західноєвропейського мистецтва, а ще одразу дві техніки – темпери й олійного живопису. Остання, ймовірно, була завезена в Російську імперію італійськими майстрами. З XV ст. в Західній Європі темпера витісняється олійним живописом. Наприкінці XIX ст. – початку XX ст. темпера знову широко застосовується в станкових і декоративно-прикладних роботах. Першим спробував відродити цей вид мистецтва англійський поет, художник та гравер – Вільям Блейк. Але його роботи не були оцінені публікою і отримали своє визнання лише через пів століття після смерті майстра. Повноцінне відродження темпери у світовому живописі відбулося в середині XX ст. завдяки активному розвитку хімічної промисловості. В цей час з'явилося багато нових полімерів і були винайдені зручні для користування темперні фарби на основі штучних фарб. Також для темпери використовується спеціальна палітра, тому що ті, що використовуються в олійному живописі, тут не підходять. Палітри для темпери виробляють з оцинкованого заліза і бляхи, яка не ржавіє. На палітрі містяться глибокі лунки для фарби. З двох боків палітри є виступи, які запобігають виливанню рідкої фарби. Сучасні картини, написані темперою, не покривають лаком, і тому вони мають оксамитову, матову фактуру. Колір і тон у творах, написаних темперою, проявляє незрівнянно більшу стійкість до зовнішнього впливу і довше зберігає первинну свіжість у порівнянні з фарбами олійного живопису.

«Спас із Звенигородського чину», Андрій Рубльов, XIV–XV ст.

Олійний живопис

Олійний живопис полонив Європу на початку XV ст. завдяки таланту і майстерності нідерландського художника Яна ван Ейка. Тривалий час саме йому

надавали почесне право бути першовідкривачем олійного живопису. Нині з'ясувалося, що першовідкривачів було декілька й на різних континентах, що жодним чином не применшує значення внеску Яна ван Ейка.

Олійні фарби витіснили яєчні фарби, адже мали переваги, які робили їх легшими у використанні. Фарби на яєчній основі довше сохнуть і не мають блиску. Недоліком органічних олій була здатність дуже темніти через 80 – 100 років. Виникала необхідність поновлювати зображення. Тому вже у XIII ст. не бачили оригіналів XII ст., а оригіналів XIII ст. не бачили в XIV ст. Відомі випадки, коли уславлені ікони поновляли три-чотири рази. Полотно зі стемнілим зображенням наново ґрунтували та наносили зверху нове, іноді догори дриґом на попереднє. Щодо олійних фарб, то їх виробляли шляхом розтирання на курантах (ручних млинцях) пігментів мінерального, тваринного і рослинного походження та їхнього змішування (затирання) із рослинними оліями. Термін «олія» на той час розповсюджувався і на розчини смол. Такі фарби наносилися пензлем на попередньо проклеєну і заґрунтовану поверхню дошки чи полотна. Частина олії всотувалася у шар ґрунту і забезпечувала надійний зв'язок із шарами подальших прописок. Всі матеріали олійного живопису мали натуральне походження. Це забезпечувало достатню стійкість фарб до впливу сонячного світла, температурних й атмосферних коливань, відповідно – подальшу збереженість творів живопису. Тісні релігійні і культурні зв'язки між тодішніми Нідерландами та Італією сприяли запозиченню відносно нової техніки в Італії. Серед найсміливіших майстрів був Антонелло да Мессіна, що плідно працював у Венеції. Вологий клімат Венеції не сприяв збереженню фресок (стінописів із використанням вапнякових фарб). Тому венеціанські майстри досить швидко перейшли на олійний живопис, а мистецькі традиції й увага до колориту сприяли розквіту унікального явища в мистецтві Європи – Венеціанської школи живопису.

«Портрет подружжя Арнольфіні»
Яна ван Ейка, 1434 р.

Акрил

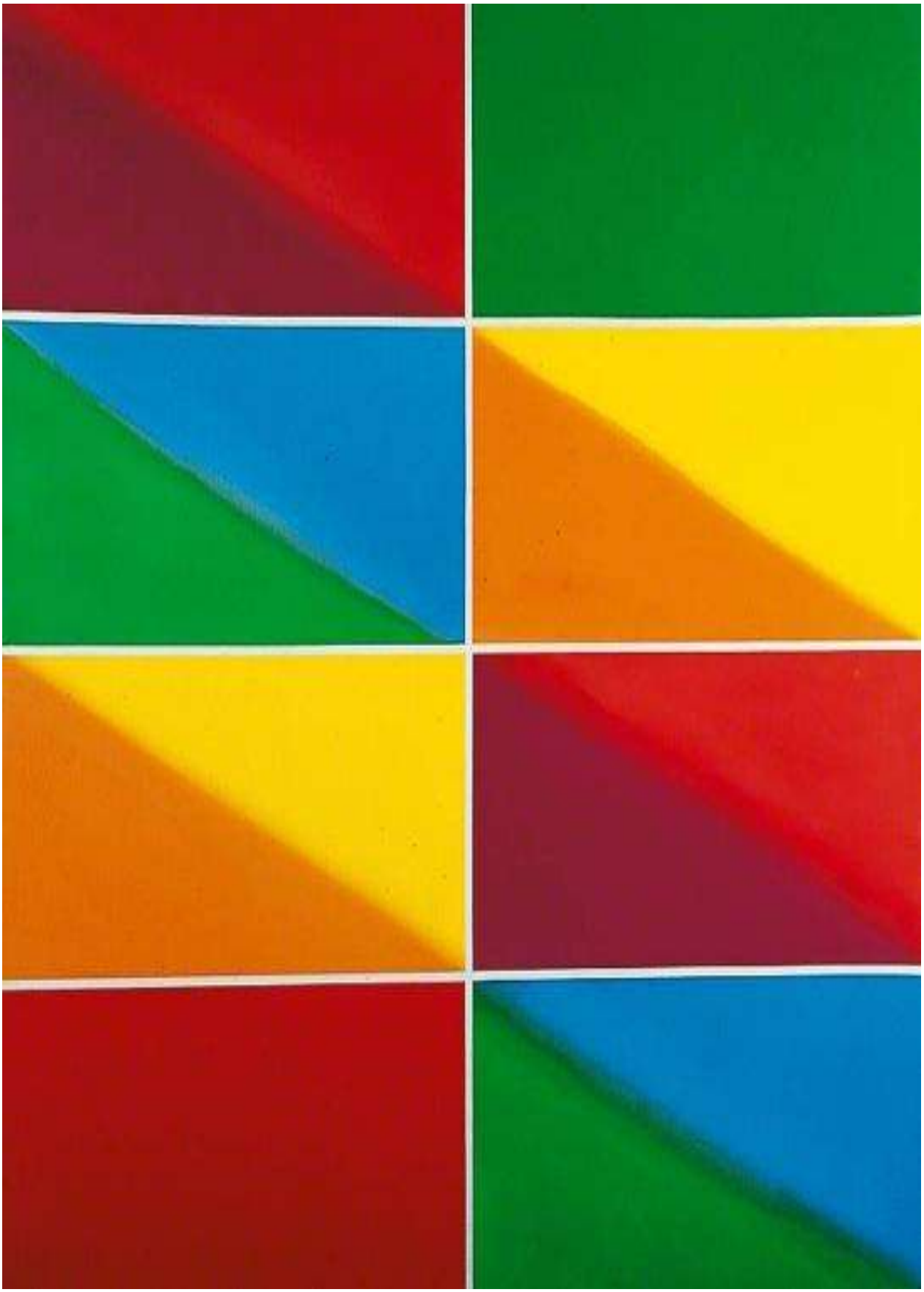
Живопис акриловими фарбами – дуже молодий напрям у мистецтві. Його історія розвитку налічує трохи більше 60 років. Але за цей час акрил встиг отримати неймовірну популярність і в молодих художників-початківців, і в досвідчених

зрілих майстрів. Акрилові фарби з'явилися в 1940-х в США та були використані у всіх видах живопису завдяки своєму швидкому висиханню та стійкості. Олійні фарби сохли порівняно довше, і це було недоліком для професійних художників. Як бачимо, із кожними новим століттям розуміння понять «швидко» і «довго» змінюються – для митців Венеціанської школи використання олійних фарб було найшвидшою технікою роботи. Та якби вони лише мали доступ до акрилу, це б точно перевернуло їхнє уявлення про роботу.

У 20-х роках минулого століття в Мексиці був популярним стиль, який називався «муралізм» – громадські будівлі оформлялись фресками та сюжетами з історії країни. Перед митцями стояла задача: як винайти фарбу, яка зможе протистояти дощу і швидко висихатиме? Як кажуть, потреба – найбільша мотивація. Так почались експерименти зі смолами. В ті часи використовували темперу і рідко розписували будівлі ззовні. Акрилова смола була вперше винайдена німецьким хіміком Отто Ромом. З часом цей винахід було застосовано у створенні фарб. Леонард Бокур і Сем Голден створили компанію з виробництва художніх матеріалів «Бокур Артіст Колорз» («Bocour Artist Colors»). Спочатку вони займалися виготовленням традиційних олійних фарб, але вже через 10 років зацікавились акриловими фарбами. В 1947 році вони випустили на ринок перший художний акрил «Магна» («Magna»), виготовлений на основі органічного скипидару. Це призвело до експерименту зі сторони відомих художників, а саме Кеннета Ноланда, Марка Ротко, Барнетта Ньюмана. В подальшому в 1950-х та в 1960-х роках на акрилові фарби почали звертати увагу й інші художники, такі як: Енді Ворхол – відомий своїми колажами консервних банок та Мерілін Монро, Роберт Мазервелл – абстракціоніст і колега пана Ротко та пана де Кунінга. За картинами, які створювали ці митці, можна уявити зокрема стиль пана Мазервелла, а також Бріджет Райлі – унікальна сучасна мисткиня, що створює оптичне мистецтво.

В 1950-х роках з'являються водорозчинні акрилові фарби. Американський живописець Френк Стелла почав вивчати можливості акрилових фарб. Спочатку він почав з простих монохромних робіт і закінчив полотнами, що відрізнялися своєю колористикою. Рой Ліхтенштейн і Енді Ворхол започаткували американський поп-арт. Поп-арт робить із продуктів ужитку мистецькі проєкти – так кожен продукт у нашому холодильнику чи кожен гігієнічний засіб отримує право бути включеним у мистецький контекст. Хто сказав, що ці речі з побуту недостойні бути зображеними митцями? А щоб зображення впадало в око, стали використовувати інший вид фарб. Акрилові фарби дали можливість отримувати чіткі і яскраві зображення, що відображали уявлення художників про сучасний світ. Пізніше акрилові фарби набули поширення в Англії, де художники створювали полотна засновані на сюжетах із фотознімків.

У теперішній час акрилові фарби чудово підходять для початківців і досвідчених художників.

Марк Ланкастер «Кембридж червоний та зелений», 1970 р.

«Початок», Кеннет Ноланд, 1958 р.

ТЕМА 3. Техніка передачі обєму, форми та кольору засобами живопису

Ко́лір (у контексті теми також ба́рва) — суб'єктивна характеристика сприйняття світлової хвилі, яка ґрунтується на здатності людського зору розрізняти електромагнітне випромінювання з довжиною хвиль у межах видимого діапазону (видимий діапазон — довжини хвиль від 380 до 760 нм).

Відчуття кольору виникає в мозку при збудженні і гальмуванні світлочутливих клітин — рецепторів очної сітківки людини або іншої тварини, колбочках. Вважається (хоча дотепер так ніким і не доведено), що у людей та інших приматів існує три види колбочок, що розрізняються за спектральною чутливістю — ρ (умовно «червоні»), γ (умовно «зелені») і β (умовно «сині»), відповідно. Світлочутливість колбочок невисока, тому для доброго сприйняття кольору потрібна достатня освітленість або яскравість. Найбагатші колірними рецепторами центральні частини сітківки.

Кожне колірне відчуття у людини, може бути представлено у вигляді сукупності відчуттів цих трьох кольорів (т. зв. «трикомпонентна теорія колірного зору»). Встановлено, що рептилії, птахи та деякі риби мають ширшу область відчутного оптичного випромінювання. Вони сприймають ближній ультрафіолет (300—380 нм), синю, зелену і червону частину спектра. У разі досягнення потрібної для сприйняття кольору яскравості, найчутливіші рецептори сутінкового зору — палички — автоматично вимикаються.

Психологічно суб'єктивне сприйняття кольору залежить також від яскравості, адаптації ока до фонового світла (див. колірна температура), від кольору сусідніх об'єктів, наявності дальтонізму та інших об'єктивних чинників; а також різних, ситуативних, психологічних моментів.

Захід сонця

Композиція в живописі – це взаємне розташування елементів твору, яке має викликати у глядача відчуття єдності, цілісності й гармонії. Це структурна основа картини, малюнка, ілюстрації, зв’язок елементів на полотні одне з одним. Композиція базується на принципах сприйняття і тісно пов’язана зі змістом картини, характером розкриття художнього образу, авторською ідеєю і призначенням твору.

Закони, принципи і правила композиції сформовані на основі закономірностей сприйняття людиною дійсності й світового художнього досвіду.

В образотворчому мистецтві композиція відповідає за грамотне розподілення елементів (фігур, предметів, об’ємів, кольорів, світла й тіні, деталей та напрямків тощо). Це своєрідний скелет твору, за допомогою якого він набуває цілісності, завершеності, взаємозв’язку всіх елементів та підпорядкування їх основній ідеї картини.

Тож основними елементами композиції є малюнок, колір, форма та інші.

Робота художника над композицією включає в себе декілька послідовних етапів. Це пошук теми твору, визначення ідеї картини, вибір сюжету, підбір формату, розміру полотна і техніки виконання. Після цього слід створити структуру ліній майбутнього твору, знайти найвиразніші й характерні пози персонажів, визначитися зі стилізацією картини. Далі – допрацювати рівновагу кольорових і тональних плям у картині, ритм елементів. Наостанок можна підсилити смисловий і композиційний центр, характер та кількість деталей тощо.

Найпростіші композиційні схеми демонструють класичні картини. У них всі елементи композиції покладено в геометричні форми: трикутник, овал, коло, квадрат, прямокутник.

Композиція може бути замкненою або розімкнутою. У першому варіанті всі елементи прагнуть в середину, до центру й оточені з усіх боків невеликим пустим простором. У розімкнутій композиції всі елементи прагнуть вирватися за межі картини, вони можуть частково виходити за краї зображення або торкатися їх.

У будь-якій картині художник прагне побудувати композицію таким чином, щоб зображувані об’єкти знаходилися в найвиразнішій формі. Усе зайве на картині відкидається, на полотні залишається лише те, що дійсно необхідне і є головним об’єктом твору. Для досягнення такого ефекту й побудови композиції існують певні правила.

Правила композиції

1. Цілісність. Картина повинна сприйматися, як єдине ціле, а не набір окремих елементів.
2. Наявність композиційного (смислового) центру, який привертає увагу і виділяє головні елементи.
3. Контраст кольорів, величин, сенсів є необхідним для хорошої картини.
4. Статика. Чим нижче до краю полотна розміщені елементи, тим вона статичніша. Симетричність елементів теж додає статики.
5. Динаміка. Асиметричне розташування елементів робить картину більш динамічною.
6. Золотий перетин. Древні греки вважали: для того, щоб твір образотворчого мистецтва був досконалим, елементи його композиції мають розташовуватися за принципом золотого перетину. Правило золотого перетину в живописі виявляється наступним чином: прямокутне полотно ділять на частини двома вертикальними і двома горизонтальними лініями у пропорції 1:1,618. Найважливіші елементи малюнка повинні знаходитися у точках перетину цих ліній, тоді такий малюнок ми будемо сприймати, як правильний і красивий.

Щоб створювати гармонійні картини, необхідно знати також композиційні прийоми, серед яких виділяють наступні:

- Для хорошого малюнку важливі не лише правильно підібрані пропорції, а й правильне заповнення полотна без занадто великих порожніх областей чи, навпаки, перевантаження штрихами чи деталями.

- Обираючи розмір і форму полотна для картини, варто враховувати, наскільки гармонійно «впишеться» малюнок у формат полотна.

- Не варто малювати тінь від предмета, якого немає на малюнку.

- Не потрібно «обрізати» предмети таким чином, що з наявного шматочка неможливо впізнати предмет.

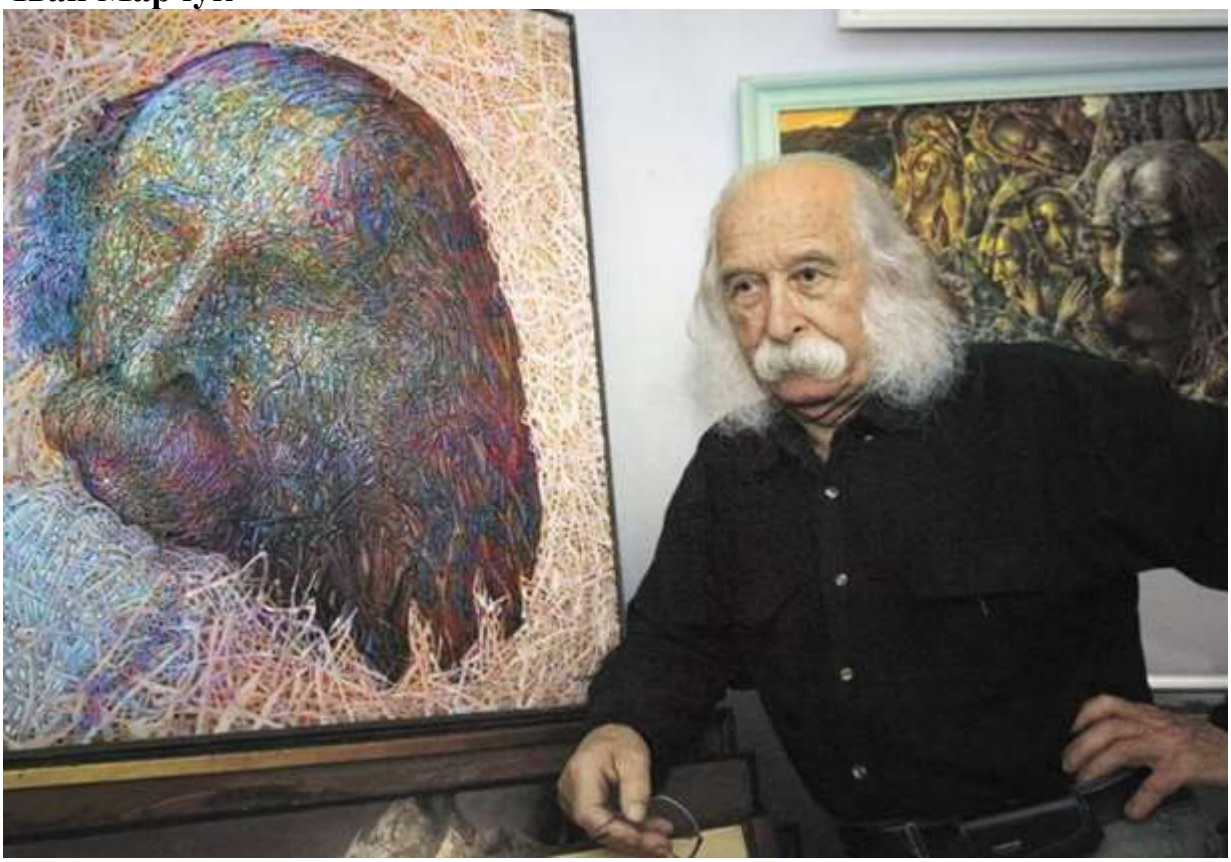
- Перед обличчям людини на портреті зазвичай залишають більше простору, ніж за її потилицею.

- Якщо на малюнку багато дрібних об’єктів, потрібно розміщувати їх таким чином, щоб справлялося враження, що вони продовжуються за межами полотна.

- Якщо ви малюєте групу предметів, то спочатку намітьте всі предмети, як одну велику масу, потім окремі предмети в ній, а потім деталі.

Художня композиція є однією з найважливіших складових візуального мистецтва, визначаючи структуру твору та його емоційний вплив на глядача. Вона охоплює взаєморозташування елементів у межах картини, скульптури або іншого художнього твору. Протягом століть підхід до композиції змінювався, відображаючи філософські, культурні та естетичні погляди різних епох.

Іван Марчук

І.Марчук та його автопортрет

Цього художника називають сучасним українським генієм мистецтва. Британці навіть включили його до списку “100 геніїв сучасності” у 2007 році, в якому він, до речі, єдиний українець. Є засновником нових стилів у мистецтві, зокрема “пльонтанізму” (таку назву митець жартома дав своєму стилю — від слів “плести”, “пльонтати”). Ця авторська техніка передачі зображення — це нанесення фарби тонкими кольоровими лініями, їх переплетення під різними кутами (картини ніби створені з клубочків чудернацьких ниток), чим досягається ефект об’ємності й світіння. Таке зображення, балансуючи на межі рукотворного і технологічного, через складність філігранного виконання і трудомісткість практично не підлягає повторенню.

Анатолій Криволап

А.Криволап “Кінь. Вечір.”

Анатолій Криволап вважається найуспішнішим сучасним художником України. Про нього сьогодні говорять чи не найбільше. Він — найдорожчий серед представників сучасного українського мистецтва на міжнародному арт-ринку. У жовтні 2013 року на торгах аукціону “Phillips de Pury & Co” в Лондоні роботу “Кінь. Вечір” було продано за $186 тис. Рекордну суму ще ніхто з інших митців не зміг перевершити. Вартість його картин б’є національні рекорди: у середньому полотна продаються по $70 тис. В основному художник малює пейзажі та експериментує з кольором. Статус “найдорожчого” перетворив роботи Криволапа на обов’язковий предмет декору приймалень, кабінетів і віталень багатьох успішних співвітчизників, а його ім’я — бренд.

ТЕМА 4 Гармонія. Колорит та пластичні форми

Контрастні кольори – протилежні, які максимально віддалені один від одного на спектральному колі: червоний – зелений, жовтий – фіолетовий. Кольори, які розташовані у колірному колі поруч одне з одним називають нюанс ними кольорами.

Колірним контрастом називається зміна кольору, яка відбувається внаслідок його сусідства з іншими кольорами.

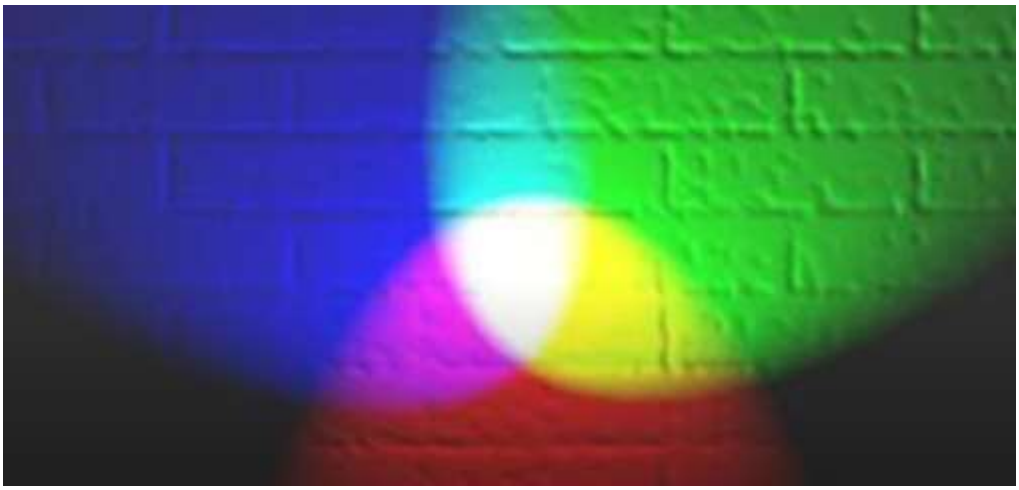
Яскравісним контрастом називається зміна яскравості або світлоти кольору під дією сусідніх кольорів.

Яскравісний контраст математично виражається не різницею яскравості, а відношенням їхньої різниці до більшої яскравості: при r1>r2

Kr= (r1- r2)/r1

де r1 і r2 — коефіцієнти яскравості двох предметів, що порівнюються;

Kr — яскравісний контраст, який завжди менший від одиниці.

Говорячи про колорит, на думку приходять теплі або холодні відтінки. Але тут є нюанси. Нумо розбиратись.

Кольорове коло є базовим інструментом в роботі з кольором для кожного художника або дизайнера. Вміння поєднувати кольори між собою важливе не лише для людей, які професійно працюють з кольором (художники, дизайнери, візажисти), але й для кожної людини. Адже ми щодняі обираємо, що вдягти, роблячи ремонт, обираємо колір шпалер, меблів, тощо. І це тільки найочевидніші приклади.

Маючи справу з кольорами завжди слід пам’ятати, що кольори при взаємодії змінюють свої відтінки, створюють різноманітні рефлекси та мають сильний вплив один на одного. Таке співвідношення та взаємодія кольорів на картині має назву колорит.

До теплих кольорів відносять червоний, помаранчевий, пурпурний, жовтий, зелено-жовтий. До холодних кольорів традиційно зараховують синій, фіолетовий, синьо-зелений. Теплі кольори зазвичай викликають позитивні емоції, створюють теплу атмосферу, холодні відтінки навпаки – заспокоюють, налаштовують на меланхолічний, вдумливий лад.

На картинах теплі кольори зазвичай розміщуються на передньому плані, а холодні на дальньому. Це пов’язане з тим, що теплі кольори більш активні та в першу чергу сприймаються оком.

Протягом різноманітних періодів розвитку живопису змінювались і колористичні системи. Однією з найперших колористичних систем була система локальних кольорів. Її сутність полягає в тому, що грубо кажучи, малюнок виглядає як розмальовка. Є чіткий малюнок та заливка кольором певних елементів малюнку. Однак, тут кольори майже не взаємодіють між собою. Вони ніби живуть своїм незалежним життям. Локальні кольори до сьогодні популярні в декоративно-прикладному мистецтві, їх можна побачити на фресках, включаючи фрески Сікстинської капели та в книжковій мініатюрі.

Караваджо та його світло-тіньове моделювання подружило кольори між собою, збільшило роль джерела світла та поглибило тіні. Це стало справжнім проривом в живопису та обумовило розвиток мистецтва 17 ст.

Імпресіоністи додали в колористичну систему цілу низку нових віянь. По-перше, вони намагались не змішувати фарби на палітрі, а клали на полотно мазки різного кольору один до одного, таким чином, щоб кольори змішувались в оці глядача. По друге, імпресіоністичний живопис, як ніколи раніше, сміливо працює з рефлексами.

Окремої уваги заслуговує живопис кольорового поля, яскравим представником якого виступав Марк Ротко. Це поєднання кольорів, їх внутрішній діалог та взаємодія, що безумовно впливає на сприйняття полотна глядачем. Термін «живопис кольорового поля» вигадав американський мистецтвознавець Клемент Грінберг на означення стилю абстрактного живопису, що виник у 1940-х—1950-х роках у Нью-Йорку. Для нього були характерні великі полотна з широкими ділянками суцільного кольору, покликані звільнити колір від об’єктивного контексту і зробити його суб’єктом картини.

Марк Ротко став одним із найвідоміших представників цього стилю. Він вивчав властивості кольорів, їх поєднання і вплив на людей. Його роботи переважно представляли собою 2-3 контрастні кольорові смуги, часом усього одну. Художник зумів створити власну техніку, секрет якої він не розкрив нікому. Навіть монохромні кольори на його картинах здавалися вібруючими. Вони ніби розпливалися, відриваючись від картини і розкриваючи нижні, приховані шари кольору. Ротко вимагав, щоб картини експонувалися групами у напівтемному приміщенні і не мали рам. Глядач мав дивитися на таку картину зблизька (не далі, ніж за 45 см від полотна). Саме в таких умовах кольори Ротко починали вібрувати і викликати у глядачів різноманітний спектр емоцій.

Загалом, не лише живопис кольорового поля, а й абстракціонізм в цілому досліджує саме колір, співвідношення, фізичні та психологічні властивості кольорів. Василь Кандинський, художник, з якого розпочинається історія абстракціонізму, вважав, що форма і колір можуть існувати самостійно, без прив’язування до предметів. У 1911 році він опублікував свій фундаментальний твір «Про духовне у мистецтві». Кандинський досліджував взаємозв’язок «колір-глядач», а також цікавився поєднаннями кольорів і звуків, кольорів і форм. Сам він чув музику кольорами: труба для нього звучала лимонним звуком, флейта —

блакитним, віолончель — синім, контрабас — темно-синім, фагот — фіолетовим, а скрипка — зеленим. Кандинський був переконаний, що кольори по-різному впливають на людей. Жовтий тривожить, захоплює увагу, рухається до глядача, “коле” його і збуджує. Синій викликає сум, який поглиблюється із затемненням кольору. Червоний кипить, дає відчуття могутності, сили, енергії. Зелений заспокоює, але має приховану пасивну силу. Білий і чорний — німі кольори. Але з білого може народитися будь-який колір, тоді як чорний — смерть кольору. Сірий і коричневий Кандинський вважав порожніми кольорами і уникав їх. Крім того, кольори можуть бути гладенькими, як ультрамарин, або жорсткими, як кобальт.

Також Кандинський визначав колір формою, вважаючи, що колір і форма мають однаковий вплив на глядача. Квадрат, на його думку, найкраще підходить для червоного через свою стійкість структури, а колючому жовтому пасує гострокутний трикутник. Для спокою і гармонії синього кольору ідеально обирати коло. Кандинський шукав ідеальні поєднання кольорів і форм, намагався досягти найкращого «звучання» картин, щоб глядач міг відчути і почути все, що було закладено в картину майстром.

Займаючись живописом важливо розуміти, що використовуючи лише теплі або лише холодні кольори дуже важко створити предметні композиції. Тут прекрасно працюють поєднання, контрасти і ритми. Працюючи з монохромними композиціями слід звертати увагу на фактури.

Колорит - душа живопису. За характером колорит може бути холодним або теплим, спокійним або напруженим, світлим або темним.

Розглянемо твори та порівняємо їх за характером колориту.

Холодний колорит
Джон Сарджент. Гвоздика, лілія, троянда

Теплий колорит
О. Мурашко. Праля

Світлий колорит
Клод Моне. Прогулянка по скелях

Темний колорит
Івар Рьоднінген. Країна тролів

Спокійний колорит
М. Беркос. Луки

Напружений колорит
Кріс Макморроу. Макове поле

ТЕМА 5 Особливості контурного малюнку при підготовці до живопису

Контурний малюнок - художній прийом, що використовується в галузі мистецтва, за допомогою якого художник будує обриси зображуваного об'єкта, використовуючи лінії. Мета контурного малюнка - підкреслити основну масу та об'єм, а не дрібні деталі. Оскільки контур також може передавати тривимірну перспективу, довжина і ширина ліній важливі, так само як товщина і глибина: не всі контури існують тільки вздовж меж зображуваного об'єкта. Цей художній прийом представлений у різних техніках і практикується в процесі вивчення та розвитку навичок образотворчого мистецтва.

Контурний малюнок Егона Шіле

Контурне зображення є важливою образотворчою технікою в галузі мистецтва, оскільки контур - це міцний фундамент для будь-якої графічної або живописної роботи; він може потенційно змінити форму зображуваного об'єкта через варіацію лінії. Мета контурного малюнка - закарбувати якийсь момент або дію в спостережуваному житті або бути способом вираження характерних рис об'єкта. Прийом отримав широке визнання серед художніх шкіл, інститутів і коледжів як ефективний навчальний посібник і дисципліна для художників-початківців. У руках талановитого майстра лінія, що передає контур, може принести неймовірну візуальну насолоду, подібно до знаменитої голубки Пікассо, яка отримала загальне визнання.

Варіант 1961 року

Голубка Пікассо (1-й варіант). Постер Всесвітнього Конгресу

Існує кілька технік виконання контурного малюнка. Малюнок безперервною лінією вирізняється тим, що художник дивиться на об'єкт і папір одночасно, плавно переміщаючи художній інструмент по паперу і створюючи безперервний силует. Під час контурного малюнку наосліп художник переживає багатогранний досвід, який ґрунтується більшою мірою на відчуттях, аніж сприйнятті; тут важливо керуватися інстинктом. Створюючи контурний малюнок наосліп, художник не дивиться на папір або полотно, на якому він працює. Інша техніка схожа на безперервний контурний малюнок - лінеарний малюнок, який, ніби креслення,

розділяє об'єкт і простір, який він займає, простими лініями, що повторюють форму об'єкту. Незважаючи на відмінності, всі три типи контурного малюнка засновані на навичці швидкого начерку поз, жестів, міміки, руху та основних форм. Але лінеарний малюнок показує лише умовні межі об'єкта, тоді як контурний здатний передати за допомогою відмінності в лініях форму, вагу, масу, простір і відстань.

Шляхом зміни характеру ліній художник може відобразити багато особливостей об'єкту, які стосуються форми або простору. Наприклад, лінія може бути сильнішою або слабшою (градація) - таким чином художник використовує такий прийом як контраст, щоб показати відстань між об'єктами на малюнку. Темна лінія контуру допомагає зобразити об'єкт із невеликим або зовсім відсутнім джерелом світла. А безперервні лінії, що використовуються всередині основного контуру предмету, здатні додати акцент або створити тінь залежно від контрастності використовуваних ліній.

ТЕМА 6 Особливості створення художнього образу

Худóжній óбраз — особлива форма естетичного освоєння світу, за якої зберігається його предметно-чуттєвий характер та його цілісність.

Предмети та явища навколишнього світу відбиваються у свідомості людини під впливом реальної дійсності, в певних образах, що виконують звичайну роль у процесах пам’яті, уяви та мислення.

Виникають у свідомості людей сприйнятої за допомогою органів чуття. Вони є копіями, відбитками дійсності.

Образи зберігаються в пам'яті і можуть бути відтворені уявою.

Але, окрім образа-уявлення у свідомості виникає й глибший образ-узагальнення як складна форма мислення, що вбирає до себе загальне та особливе. Таке узагальнення є основою художнього образу, який відбиває реальний стан співвідношення форми й змісту життєвих явищ, несе в собі все естетичне багатство дійсності.

Асоціативно художнє мислення - це когнітивний процес, в якому людина пов'язує різні образи, ідеї, переживання і почуття в єдине ціле на основі суб'єктивних асоціацій.

ТЕМА 7. Портрет як жанр живопису

Портрет – це форма зображення людини, де основний фокус зосереджений на її обличчі. Портрет також передає психологічний стан, соціальний статус і належність до певної історичної епохи.

Залежно від призначення і способу виконання портрету виділяють такі його види: колективний, мініатюрний, історичний, сімейний, релігійний, камерний, автопортрет тощо.

Як окремий різновид цього цікавого жанру інколи відокремлюють жіночий, чоловічий та дитячий портрети. Класифікують їх і залежно від того, яку частину тіла людини вони охоплюють, а також від стилю виконання та матеріалу, що використовується.

Історія портрету

Найдавнішим малюнком людського обличчя нині є зображення, знайдене в печері Вільонер у Франції, ймовірний вік якого складає 27 тисяч років. Однак, місцем зародження портрету вважається не Франція, а середземноморські цивілізації: Єгипет, Греція, Рим та Візантія. На той час портретний жанр був більш затребуваний у скульптурі, аніж у живописі, про що свідчать численні бюсти та фрески.

Античність: символічні образи та ідеалізація. Перші спроби зображення людських облич можна знайти ще в античних культурах. Єгипетські портрети фараонів і важливих діячів служили не стільки для передачі зовнішнього вигляду, скільки для відображення їхнього божественного статусу. Наприклад, єгипетські саркофаги та статуї зображували правителів ідеалізовано, підкреслюючи їхню вічність і силу. Портрети, знайдені в римській Фаюмській оазі, є одними з перших

зразків спроб передати риси обличчя та індивідуальність, зберігаючи при цьому релігійний і символічний зміст. У Греції та Римі портрети набули більш реалістичного характеру. Греки прагнули відтворити ідеал краси, тому портрети часто мали героїчний і піднесений вигляд. У той же час римляни більше цінували історичну точність та індивідуальні риси. Це особливо видно у римській скульптурі, де зображені обличчя політиків і військових, зберігаючи реалістичні зморшки та інші ознаки віку.

Середньовічний період приніс зміну в уявленнях про портрет. Художники цього часу надавали перевагу релігійним сюжетам, а індивідуалізація облич відходила на другий план. Більшість портретів виконувалися у вигляді ікон або зображень святих, де портретовані постаті втрачали особисті риси на користь універсальних рис. Зображення осіб служили символом духовності й не мали на меті передавати фізичну реалістичність. Важливим етапом у розвитку портретного жанру став готичний стиль, коли обличчя набули більшої виразності та індивідуальності. Особливо це проявилося у скульптурі, наприклад, у готичних соборах, де на фасадах можна побачити портретні зображення святих та правителів. Але все ж індивідуальний портрет ще не набув своєї самостійності й продовжував залежати від релігійного контексту.

Справжній розквіт портретного жанру розпочинається в епоху Відродження. Зразок для наслідування багатьох портретистів і донині – знаменитий шедевр Леонардо да Вінчі – «Мона Ліза». У ті часи з’являються й різноманітні форми портрету. Так, широкого поширення набувають погрудний та групові портрети. Відродження принесло також популярність автопортретам, коли художники почали зображувати себе, досліджуючи власну сутність через мистецтво.

У XVII столітті важливе місце в європейському живописі посідає інтимний (камерний) портрет, метою якого було показати душевний стан людини, її почуття та емоції. Визнаним майстром цього типу портрету став голландський художник Рембрандт.

У період бароко портретний жанр продовжив розвиватися, відображаючи пишність та драматизм свого часу. Портрети цього періоду вирізнялися детальними зображеннями одягу, текстур та фону, що підкреслювали статус і багатство замовника. Знаковим прикладом є роботи Дієго Веласкеса, які поєднували в собі реалізм та емоційну насиченість. Його портрети членів іспанської королівської родини демонструють як зовнішні риси, так і внутрішні переживання. Класицизм, що з'явився пізніше, прагнув до порядку та гармонії у мистецтві, що відобразилося і на портретах. Художники, такі як Жак-Луї Давід, створювали портрети, де кожна деталь була продумана та вписувалася в суворий канон краси. Портрети мали на меті підкреслити доброчесність і моральні якості своїх героїв.

На відміну від пейзажу, портрет приносив митцям хороший заробіток. Деякі живописці прагнули підлеститися до заможного замовника й намагалися виділити найпривабливіші риси його зовнішності та приховати недоліки. Проте найбільш сміливі й талановиті майстри не боялися гніву можновладців і зображали людей такими, якими вони були насправді, не приховуючи їх фізичні та моральні недоліки.

У XVIII-XIX століттях усе частіше на портретах з'являються не знатні персони, а прості люди у повсякденному оточенні. Цей жанр стає одним із найяскравіших способів виразити політичні та соціальні погляди, передати настрій і дух епохи. Романтики, такі як Ежен Делакруа, прагнули передати настрій та емоції своїх моделей, створюючи портрети, сповнені драматизму та ліричності. Реалізм, навпаки, зосереджувався на правдивому відтворенні життя, зображуючи людей у їхніх буденних проявах, без прикрас і ідеалізації. Цей період також приніс значне зростання популярності фотографії, що сильно вплинуло на портретне мистецтво. Фотографія стала новим способом фіксації зовнішності людини, що спонукало художників до пошуків нових форм і стилістичних рішень у живописі.

У XX столітті розвиток технологій, поява фото та відео зумовлює суттєвий вплив на портретний жанр, адже знаходяться й інші способи відображення дійсності. З появою модернізму художники відходили від реалістичного відтворення обличчя, надаючи перевагу експресії, абстракції та символізму. Наприклад, Пабло Пікассо та кубісти розкладали обличчя на геометричні форми, досліджуючи нові способи передачі простору та перспективи. Сюрреалісти, такі як Сальвадор Далі, зображували портрети як відображення підсвідомих думок та мрій. У сучасному мистецтві портретний жанр продовжує розвиватися, поєднуючи традиції та інновації. Портрети залишаються важливим засобом вираження індивідуальності, проте тепер художники експериментують з матеріалами, техніками та концепціями. Цифрове мистецтво та інтерактивні медіа розширили можливості зображення обличчя, додаючи нові аспекти до класичного жанру.

Типи портретів

Автопортрет – портрет, де художник зображує себе сам.

«Автопортрет» (1500)

Парадний портрет – один із найвеличніших типів портрету. Він був доступний лише для вельмож, імператорів, монархів або графів. Головна функція такого портрету полягала у видимому піднесенні людини, навмисному пафосі. Обстановка на портреті повинна мала бути пишною, багатою і розкішною, проте не відволікати від значущої фігури. Людина розміщувалася чітко по центру у весь зріст, стоячи або сидячи. Важливим було дотримання кольорової гами. Емоційний стан зображуваного – спокійний, врівноважений.

Камерний портрет. На відміну від парадного, камерний портрет повинен був передавати не статус людини, а її духовний, емоційний стан. Головним на портреті була особистість, а не регалії. Історично сформувалися канони написання камерних портретів. Темний фон створював таємничу атмосферу і допомагав виділити людину. На камерних портретах фігура не зображалася у повний зріст, оскільки обирався крупний кадр, де можна розглянути очі. Одяг – скромний, проте елегантний. У цій простоті є й лоск, і досконалість.

Груповий – це портрет, на якому зображено не менше трьох персонажів, що знаходяться в одній обстановці та пов’язані однією дією. Різновидом групового є сімейний портрет. У класичному груповому портреті на полотні повинно складатися враження спільності портретованих – їх певна духовна єдність. Це може бути виражено через дії, погляди учасників композиції. Наприклад, персонажі групових портретів відомих майстрів зайняті поклонінням сімейним святим, як у Ван Ейка або Веронезе, чи бесідою, як у Тиціана. Зображені на групових портретах Хальса та Рембрандта об’єднані святкуванням, діловим засіданням або лекцією. Такі портрети наближаються до сюжетної композиції.

Індивідуальний – портрет, що включає одного персонажа.

Як особливий жанр виділяють автопортрет – зображення художником самого себе. Зазвичай люди намагалися зобразити власне обличчя, рідше створювалися автопортрети у повний зріст. Не існувало певних канонів, тому автори могли проявляти свою фантазію. Автопортрети могли бути костюмованими, алегоричними чи мати риси інших персонажів.

Портрет Маргарити Мурашко

За способом зображення портретованого виділяють погрудний, поясний портрети або портрет у весь зріст. Погрудний портрет, зокрема, дозволяє надати певної природності та виразності образу.

Місце портрету в сьогоденні

Із появою фотографії жанр портрету не зник, що говорить про набагато ширше його призначення. Портрет дозволяє найяскравіше виразити свою думку за допомогою живопису, чого досить складно досягти з використанням інших жанрів.

Особливою умовою портретності є не лише зовнішня схожість зображення. Важливо правдиво розкрити духовний світ конкретної людини як представника певної історичної епохи, національності, соціального середовища.

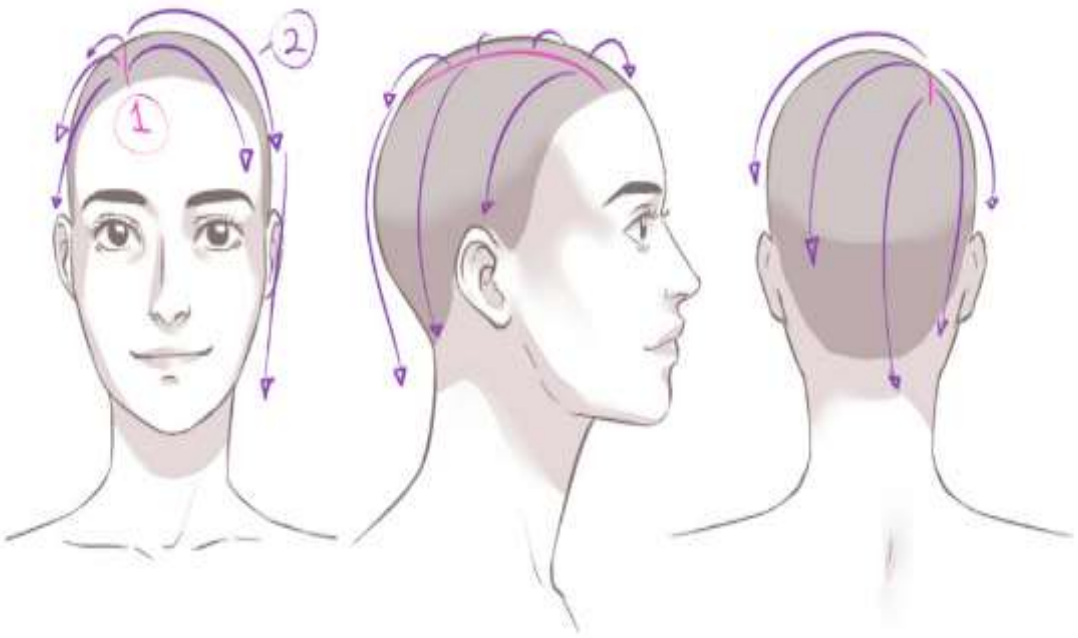
ТЕМА 8 Виконання ескізів (у відповідності до спеціалізації)

Волосся є дуже важливим елементом самовираження наших образів, тому намалювати волосся саме таким, яким ми його собі уявляємо, може бути справжнім викликом. Важливо мислити тривимірно і враховувати об'єм і форму волосся, малюючи волосся.

Незалежно від того, чи потрібно намалювати реалістичне волосся, чи в стилі аніме, є багато різних підходів, які ми можемо застосувати! Найважливіше правило - розуміти, що я малюю, щоб не загубитися на півдорозі.

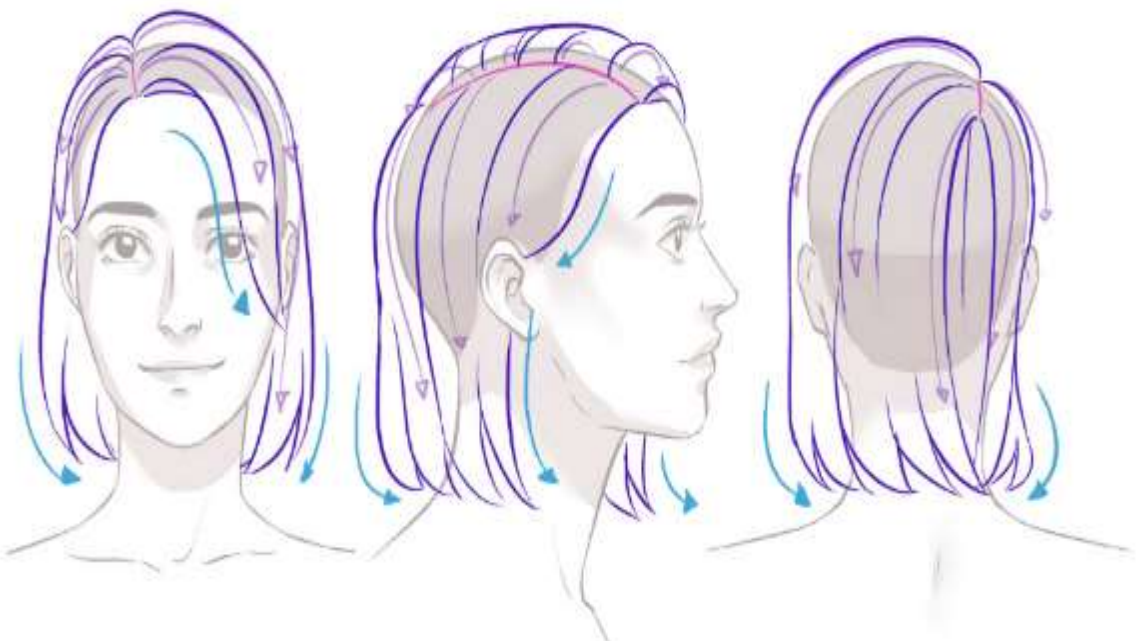
1. Конструкція волосся та об'єм волосся

По-перше, для малювання як жіночого, так і чоловічого волосся, ми повинні визначити лінію росту волосся і ділянки волосся нашого образу. Для цього нам допоможе позначення опорної точки або лінії, яка розділяє волосся. Наприклад, на проділі (1). Звідти стає легше побачити напрямок, в якому буде рухатися кожна частина (2).

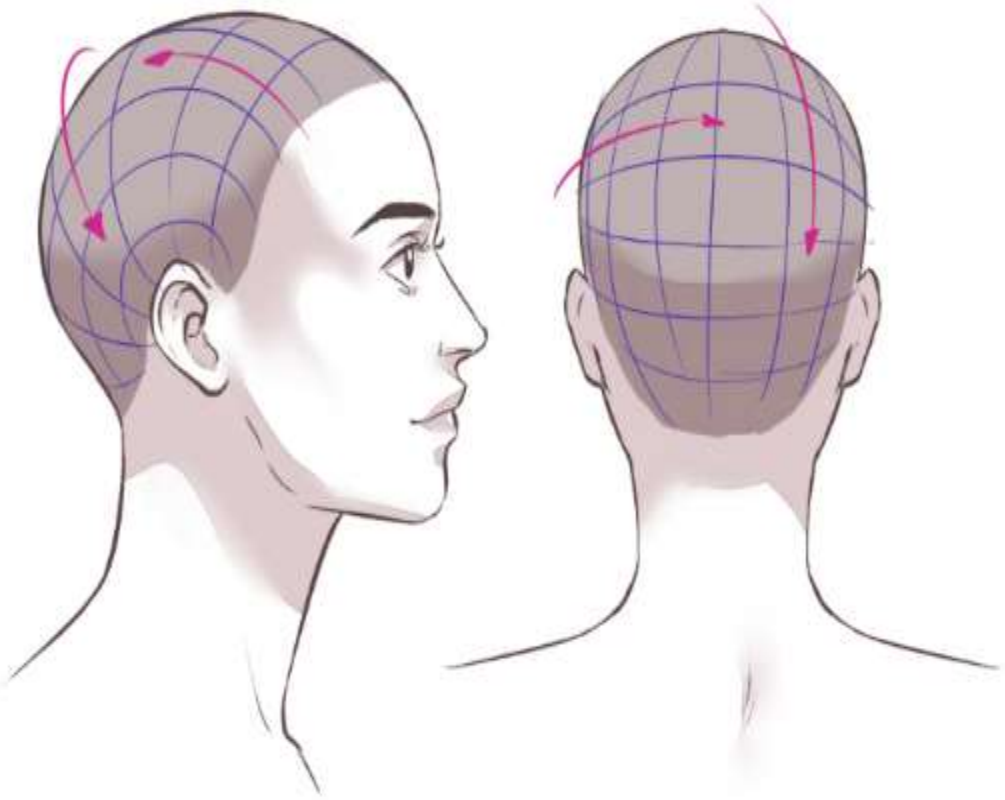

У міру того, як просувається робота над малюнком, обмірковуємо деякі можливості для малювання волосся. У цього образу буде пряме волосся, підстрижене трохи вище плечей. Без чубчика було б краще, але виконаємо такий варіант, щоб трохи волосся прикривало одне око, а кінчики волосся закручувалися всередину.

Починаємо малювати ці лінії. Згодом я можемо змінити свою думку, але на цьому етапі бачимо свої ідеї щодо зачіски досить чітко.

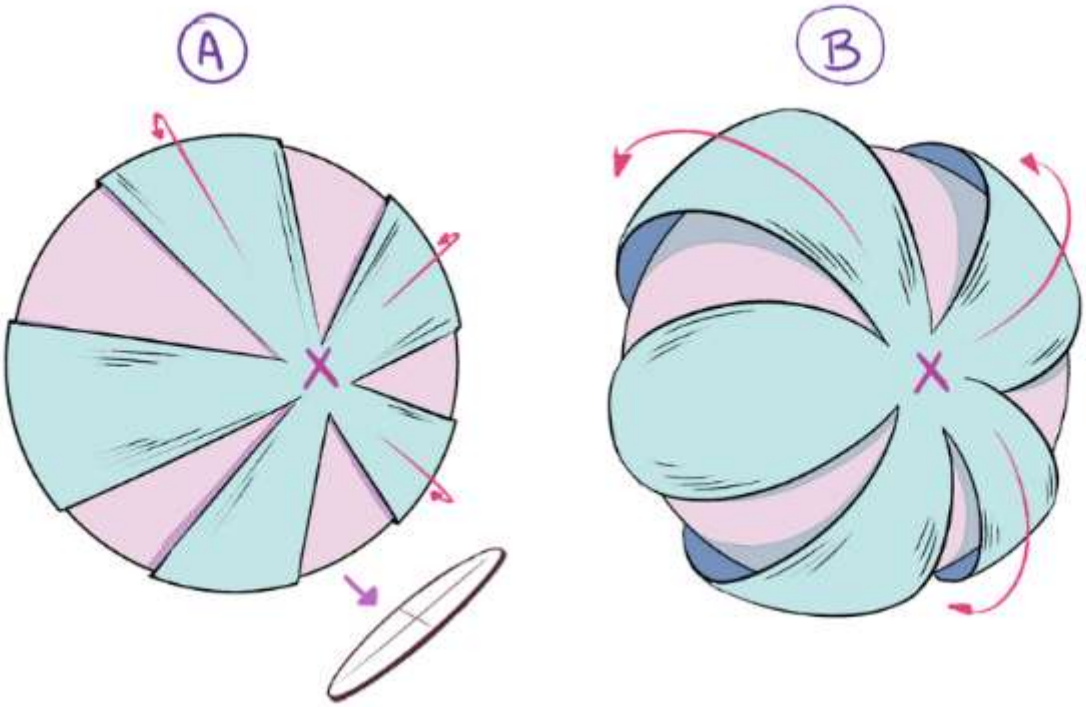
Голова - це сфера. Якщо цього не врахувати, малюнок може почати сплющуватися. Це досить поширена помилка малювання. Подивимось на прикладі з сіткою, щоб продемонструвати:

Кожна волосина виходить з певної точки і росте в різному напрямку. Навіть коли волосся дуже довге, сила тяжіння врешті-решт притискає його донизу.

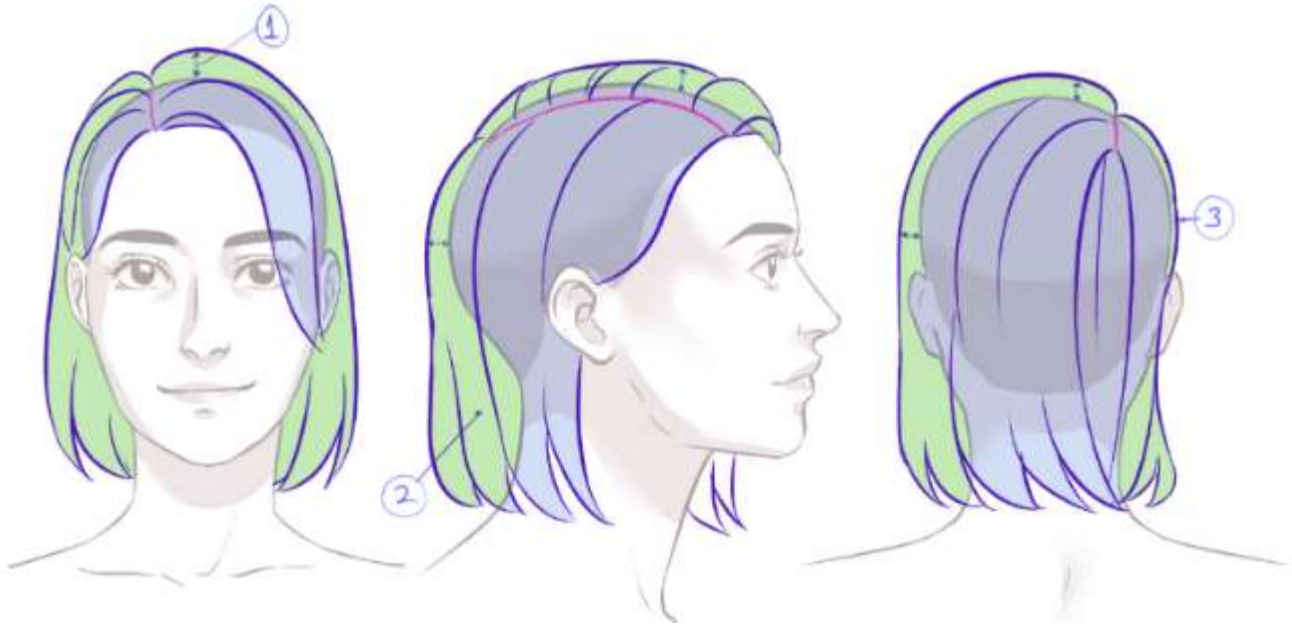
Пасма волосся повинні якимось чином огортати голову, повторюючи вигини її поверхні. Перевірте різницю між цими двома зображеннями. Обидва кола мають шар навколо, але А більше схоже на пласку форму, тоді як Б виглядає більш сферичним.

Волосся не приклеюється до голови. Слід пам'ятати, що між пасмами і над шарами волосся завжди залишається простір, який накопичується для створення об'єму.

- Зелена зона (1) вказує на проміжок між головою і краєм волосся.

- На потилиці (2) є кілька шарів волосся, але оскільки це пряме волосся, краї майже не зачіпаються, що дозволяє дуже тонко спадати навколо шиї.

Для легкого малювання волосся багато художників вирішують спростити волосся, використовуючи базові форми або будь-що інше, що допомагає їм визначити об'єм, кути та легко наблизитися до значень. Потім вони додають деталі на поверхню.

Порада: Завжди рекомендується вчитися на реальних прикладах зачісок. Візьміть кілька фотографій зачісок і визначте, звідки беруться пасма і куди вони йдуть. Ви також можете намалювати їхній контур.

2. Форма:

Деякі стилі малювання та зачіски вимагають більше зусиль на етапі деталізації, ніж інші, але завжди необхідно враховувати стандартні характеристики волосся. Подивимося на це таким чином:

Волосся в цілому являє собою сукупність багатьох жмутів волосся або локонів > локони - це сукупність пасом.

- Волосся не утворює ні ущільненої форми, ні послідовної форми. Воно дуже легке, тому коли образ рухається, вітер, вологість або все, що його оточує, може впливати на його силует.

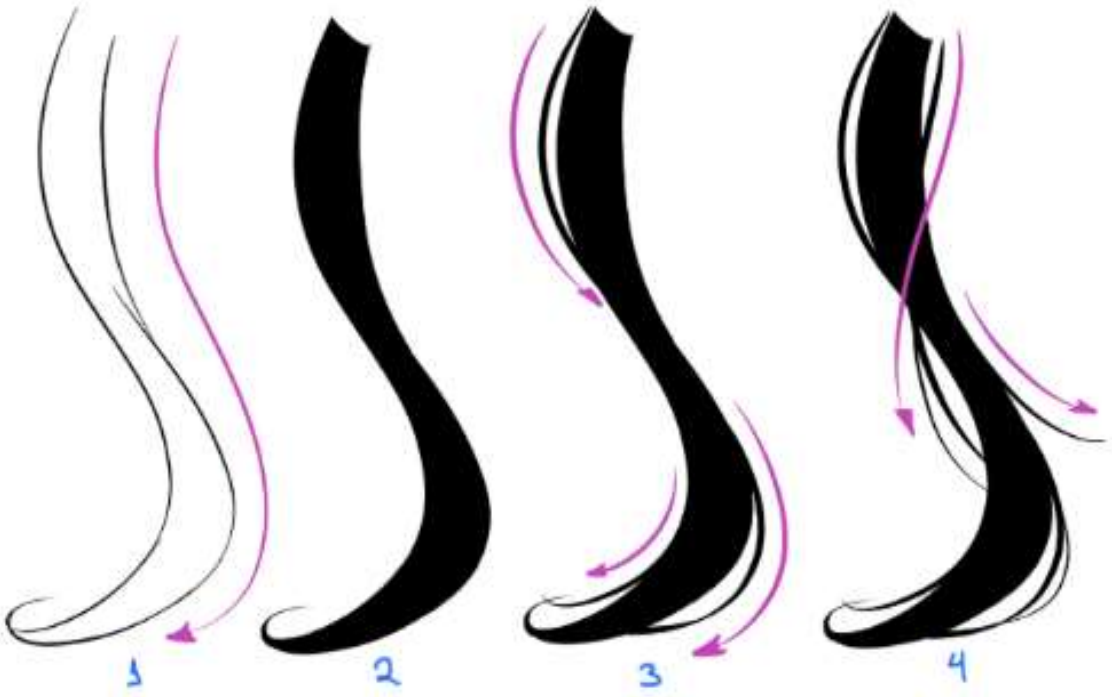
Розглянемо кілька прикладів, крок за кроком:

Як намалювати хвилясте волосся:

- Першим кроком малюємо контур головного пасма (того, що буде основою нашого малюнка), дотримуючись напрямку у формі S. Потім зафарбовуємо його, щоб створити його силует.

- Маленькі пасма на кроці 3 слідують дуже схожому напрямку, але трохи більш вираженому, достатньому для того, щоб додати динаміки формі пасма.

Нарешті, додаємо кілька пасом, які рухаються в зовсім інших напрямках, ніж початкові, щоб збалансувати композицію малюнка і зробити його більш привабливим.

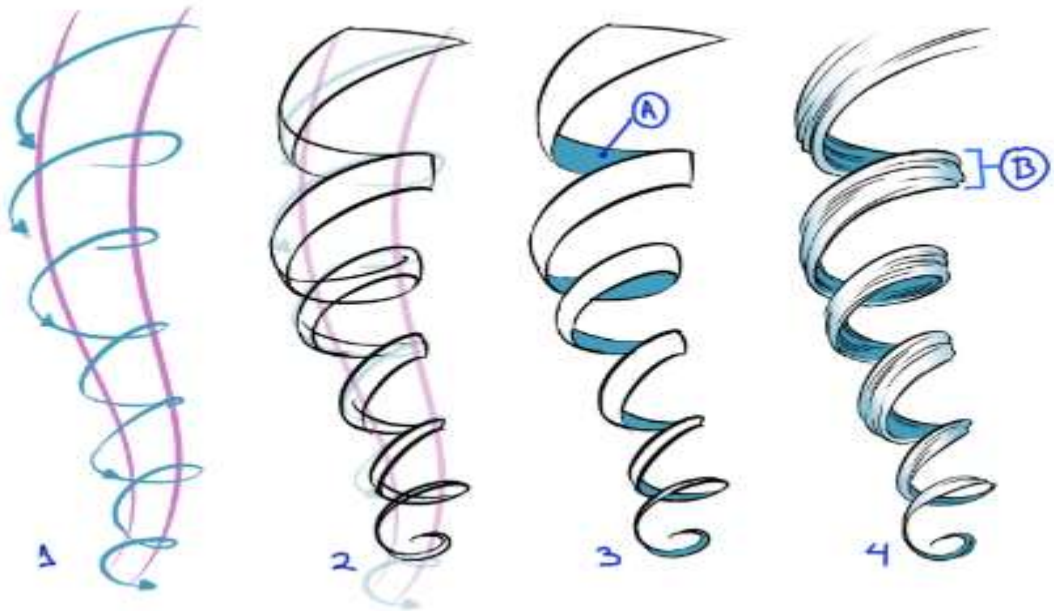

Як намалювати кучеряве волосся:

- Малюючи кучері, пам'ятаємо, що локон закручується навколо циліндричної форми. Намагайтеся не робити цю форму абсолютно прямою, інакше локон в результаті буде схожий на пружину!

- Потім спрощуємо, спочатку малюючи стрічку. Подивіться, як вона стає тоншою в міру наближення до кінчика. Третій крок - деталізація зовнішньої та внутрішньої сторін (A).

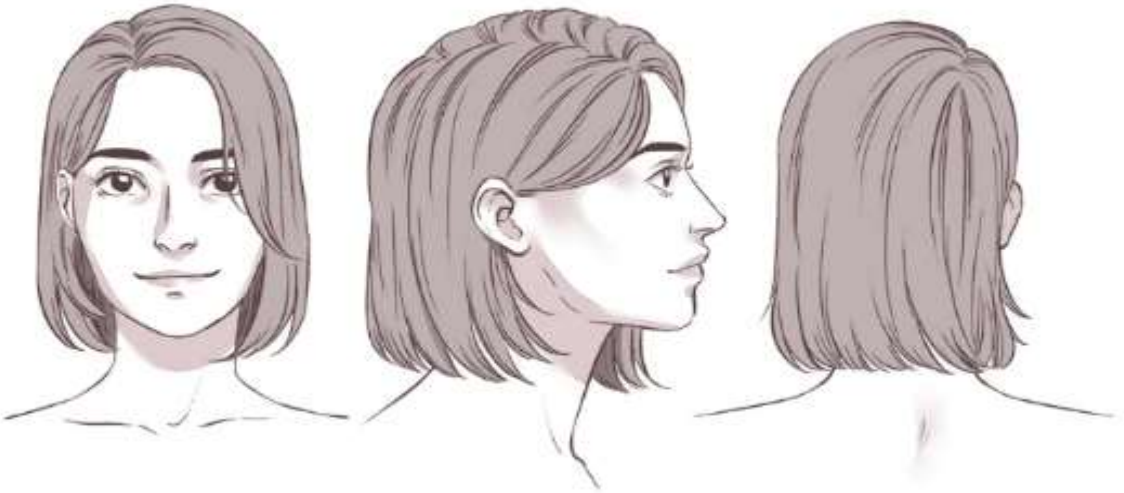
- Додаємо трохи текстури, дотримуючись напрямку вигинів. Також додаємо нерівності по краях, щоб відповідати поверхні (B).

Ми можемо використовувати цей метод для створення більш цікавих і складних силуетів зачісок:

Дотримуємось всіх цих критеріїв, щоб відшліфувати свій образ, а потім додаємо необхідну кількість деталей, зберігаючи при цьому простоту.

3. Додавання об’єму:

Будемо використовувати шкалу значень, щоб визначити деталі і надати 3D-ефекту формам волосся.

На зображенні нижче - зачіски, що складаються з нерівномірних шарів і пасом, що перекривають одне одного. Якби у нас був лише силует, ми б не помітили всіх цих деталей, тому потрібно контрастувати різні частини, щоб підкреслити ці форми.

Це покроковий процес малювання волосся, який допоможе нам краще його зрозуміти:

- Визначаємо краї (1). На кроці 2 в кутку видно середні тони; мазки йдуть в одному напрямку, щоб зберегти гармонію форми, а освітлені ділянки залишаються незаповненими.

- На кроці 3 нарощуємо мазки, щоб застосувати темніші відтінки, щоб затемнити і поглибити деякі ділянки, наприклад, на шарах, що перекриваються, як показано стрілками. Продовжуємо так, поки малюнок не буде закінчений.

Намагайтеся слідувати своїй інтуїції, коли малюєте тіні та відблиски для волосся. «Освітлення» - це велика і надзвичайно цікава тема, напевно, що того, що ми пояснюємо тут, буде недостатньо, щоб охопити її. Ми б рекомендували досліджувати і практикувати якомога більше.

Типи і текстури волосся:

Текстури створюють унікальні відчуття і збагачують наші ілюстрації. Думати про текстури волосся може бути надто складно, але замість того, щоб працювати виключно з лініями, ми не повинні відкидати інші інструменти, які можуть полегшити завдання, а також створити неймовірні ефекти, як в цифровому, так і в традиційному художньому просторі. Завжди корисно експериментувати, щоб розробити методи малювання, які підкреслюють якості нашого стилю!

Який інструмент використовувати в кожному конкретному випадку, обирайте самі, але ось вам підказка: уявіть відчуття кожного типу волосся.

Якщо розглядати коротке, майже поголене волосся, воно може бути схожим на килим. І коли ми його малюємо, можемо надавати йому колючого, гострого, грубого вигляду.

Щодо хвилястого волосся, думаємо про морські хвилі, вигини, що знаходять один одного. Там є життя, енергія та рух.

З іншого боку, пряме волосся має безтурботні, спокійні, прості і, можливо, елегантні лінії.

Вибухове - але не надто, кучеряве волосся об'ємне, його важко контролювати і, часто, важко розчісувати. Пухнасте, м'яке, грайливе і розкішне - ось деякі прикметники, які ми можемо придумати для кучерявого волосся. Текстури заощаджують час і додають складності формам.

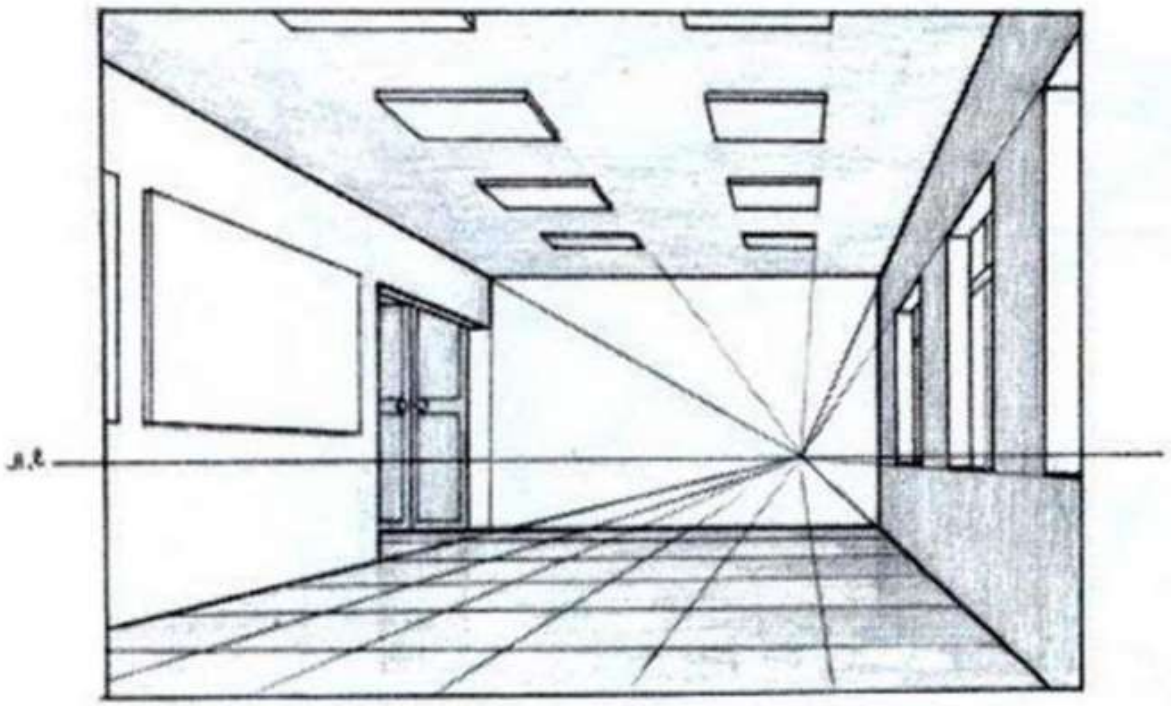

Інтер'єр - внутрішній простір архітектурної споруди або внутрішній вигляд будь-якого приміщення.

Етапи роботи:

1. Перед тим, як намалювати правильно інтер'єр, виставляємо на аркуші паперу точку сходу, тобто місце глядацької уваги. Центральна перспектива кімнати - це точка, де сходяться прямі лінії, а по краю ватману проходять перпендикуляри. Метод перспективи дає змогу реально сприйняти майбутню обстановку з меблями, які в процесі малювання можна «пересувати».

2. Перспектива буває прямою і кутовою, і почнемо з першої. Потрібно намалювати квадрат або прямокутник, що позначає малюнок дальньої стіни в масштабі 1:3. Кути квадрата з'єднують діагоналями, що проходять через точку сходу з виходом ліній за периметр. Отримуємо стіни, стелю і підлогу житла, для якого розробляється інтер'єр. Точкою огляду стає стіна кімнати без обстановки і мінімумом декору.

3.Щоб намалювати вікна, доведеться виміряти висоту рулеткою і перенести її в пропорції на аркуш, у підсумку дизайн стінки з віконним прорізом має з одного боку вищий, з іншого - нижчий вигляд. Глибину стіни з дверним отвором позначають лініями, паралельними стелі та підлозі дальньої стінки. Усі вертикалі на ескізі виходять із точки сходу, що гарантує наочне уявлення інтер'єру передбачуваної кімнати.

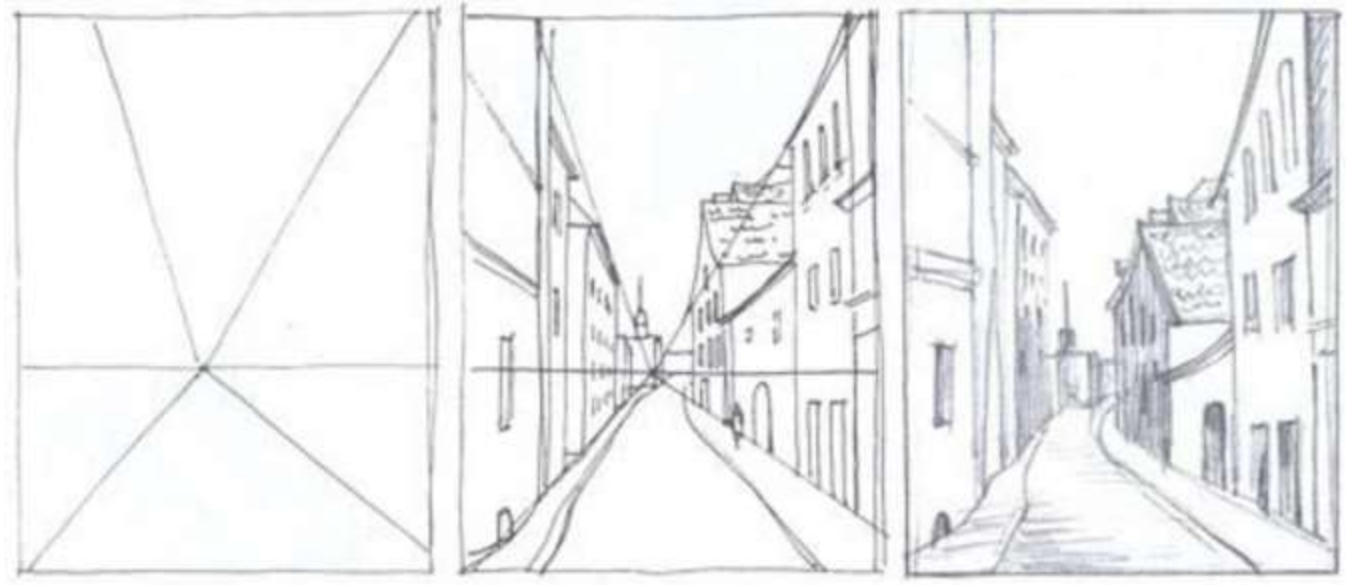

4. Перед тим як приступати до «меблювання» і прикрашання, потрібно згадати про точку сходу і намалювати великі складові інтер'єру, розташування освітлювальних приладів і малих елементів оформлення кімнати, які поєднуються з меблями, всі зображення наносяться поетапно.

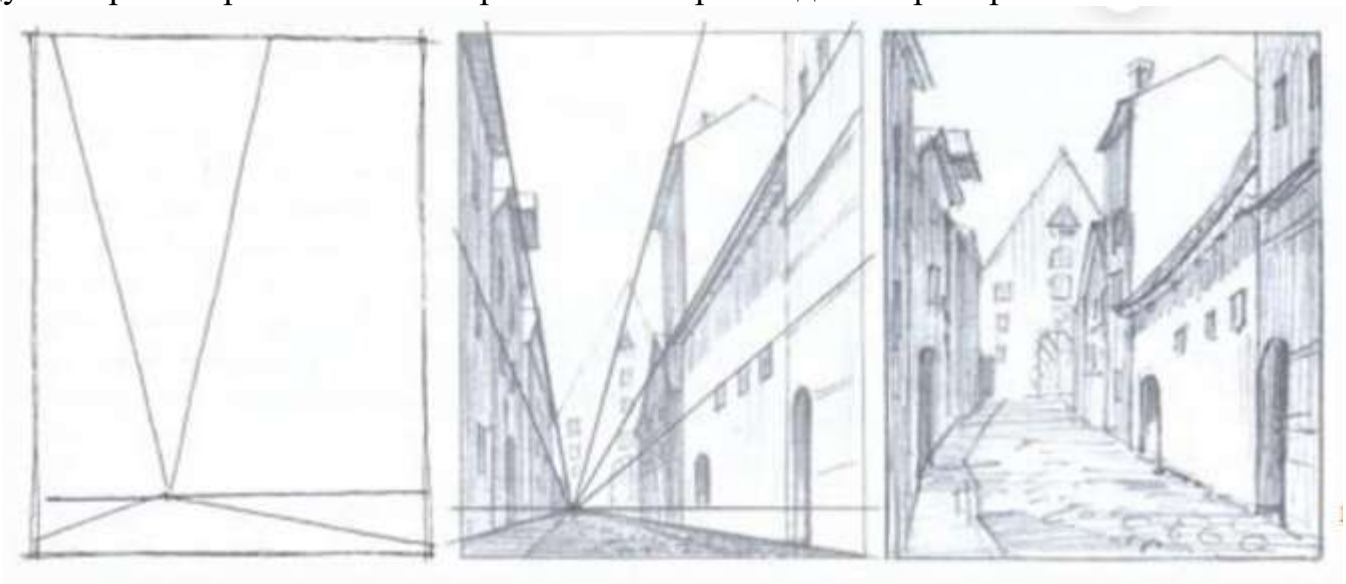
5. Після того як зображення готове, потрібно намалювати тушшю контур об'єктів інтер'єру, з'єднати гострі кути і грубі форми креслення кімнати плавними лініями.

Екстер’єр.

В образотворчому мистецтві під екстер'єром розуміють зовнішній вигляд архітектурних споруд та їхніх комплексів у навколишньому середовищі.

Малювання екстер'єру - захоплююче і корисне заняття не тільки для художників, а й, особливо, для архітекторів, необхідне для професійної діяльності при вдосконаленні навичок вільного малювання. Такі малюнки дають можливість працювати ширше, віртуозно володіти різними образотворчими засобами, головне, дуже корисні при накопиченні робочих матеріалів для творчої роботи.

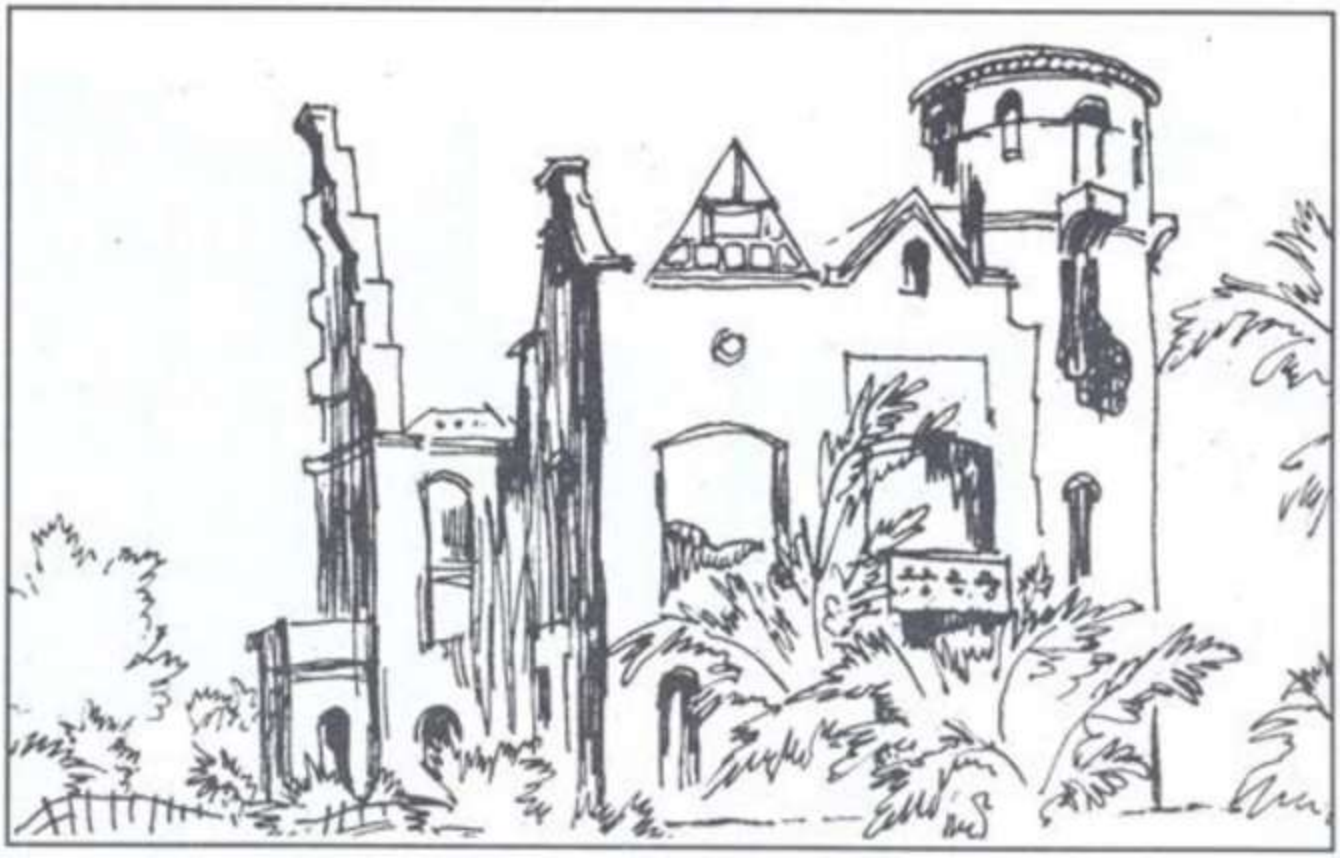
Малювання архітектури вимагає не тільки хороших знань законів перспективи і технічних прийомів зображення, а й уміння вибирати найбільш виразну точку зору, яка б відповідала поставленому завданню. Правильний вибір точки зору означає не тільки місце, а й висоту горизонту відносно зображуваного об'єкта і сприяє вдалому вирішенню композиційних завдань. Так, наприклад, за низького горизонту зображуваний об'єкт викликає враження грандіозності та величності. За високого горизонту це враження зникає, тому його частіше використовують під час малювання невеликих споруд. Вибір точки зору передбачає і вибір відстані до об'єкта. Близька відстань дає стрімкі перспективні спотворення, а велика відстань передбачає помірне скорочення. У зв'язку з цим при зображенні простору в малюнку екстер'єру та інтер'єру можливе застосування двох горизонтів і двох точок сходу.

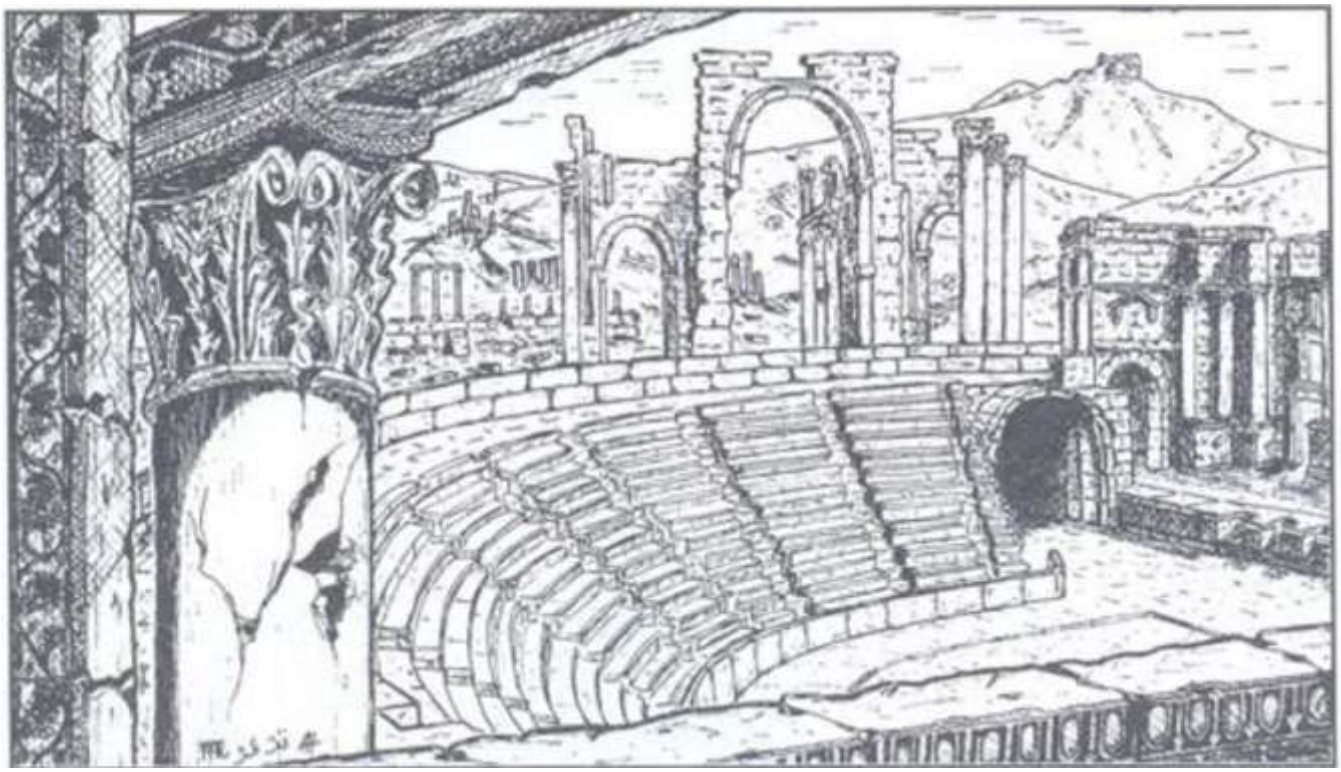
Побудову зображень міських ансамблів здійснюють за тими самими правилами і законами перспективи, що й малюнків геометричних тіл, інтер'єрів та інших складних форм у просторі. Згідно з цими законами, визначається

взаємозв'язок просторових планів з горизонтом і точкою сходження та предметами, що перебувають у просторі.

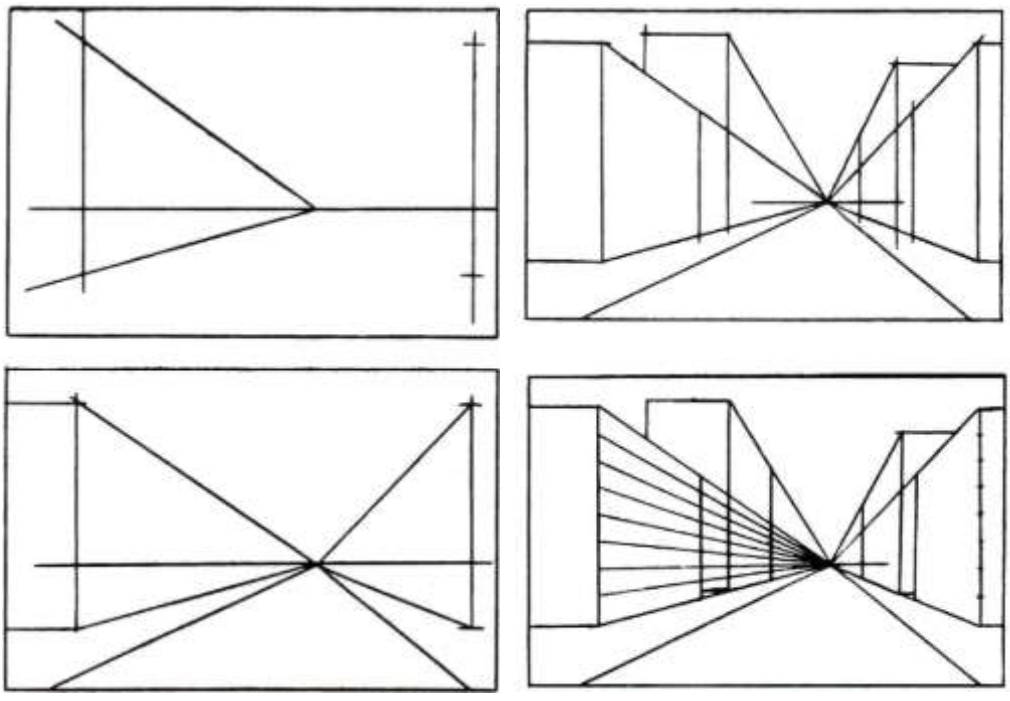
На відміну від малювання інтер'єру, екстер'єрні малюнки дають змогу вільніше й ширше вирішувати просторове середовище на картинній площині, отже, виникає потреба в передачі повітряної перспективи. Повітряною перспективою називають ілюзію просторової глибини, коли предмети, у міру віддалення від того, хто малює, змінюються не тільки в розмірах, а й за колірною і тоновою контрастністю, тобто вони стають дедалі менш контрастними, як за кольором, так і за тоном. І навпаки, що ближче розташовані предмети до того, хто малює, то яскравішими є колірні й тонові контрасти, а заразом збільшуються і розміри.

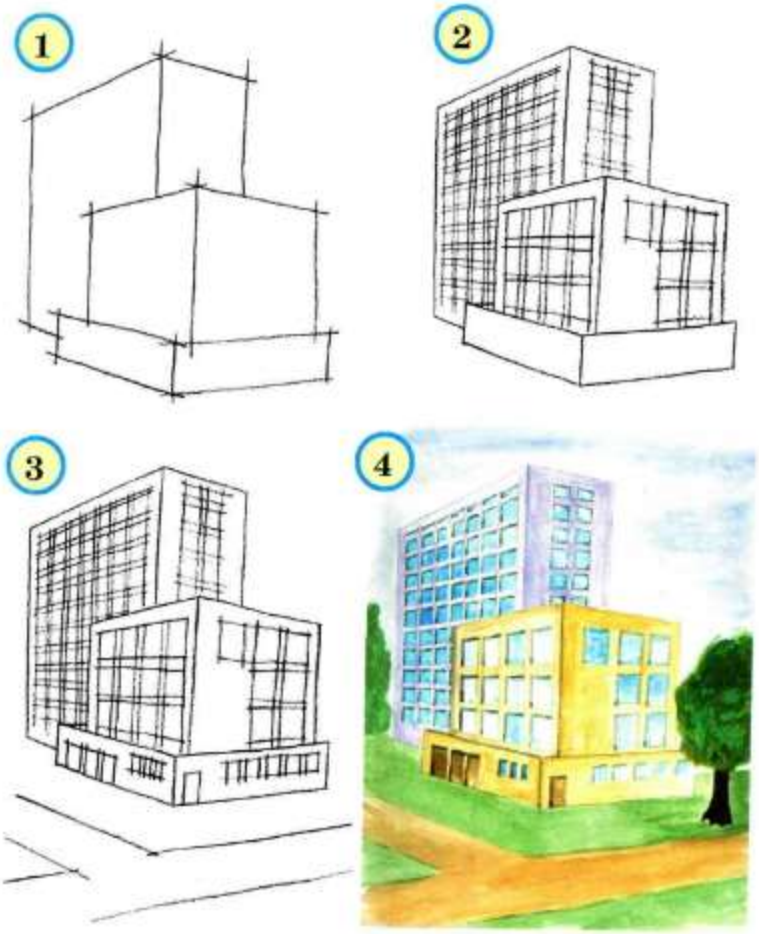
Через просторову характеристику цього об'єкта (не кажучи про зміну освітлення) всі предмети оточення, зокрема й ті, що рухаються в просторі, на відміну від предметів в інтер'єрі, сприйматимуться як силует.

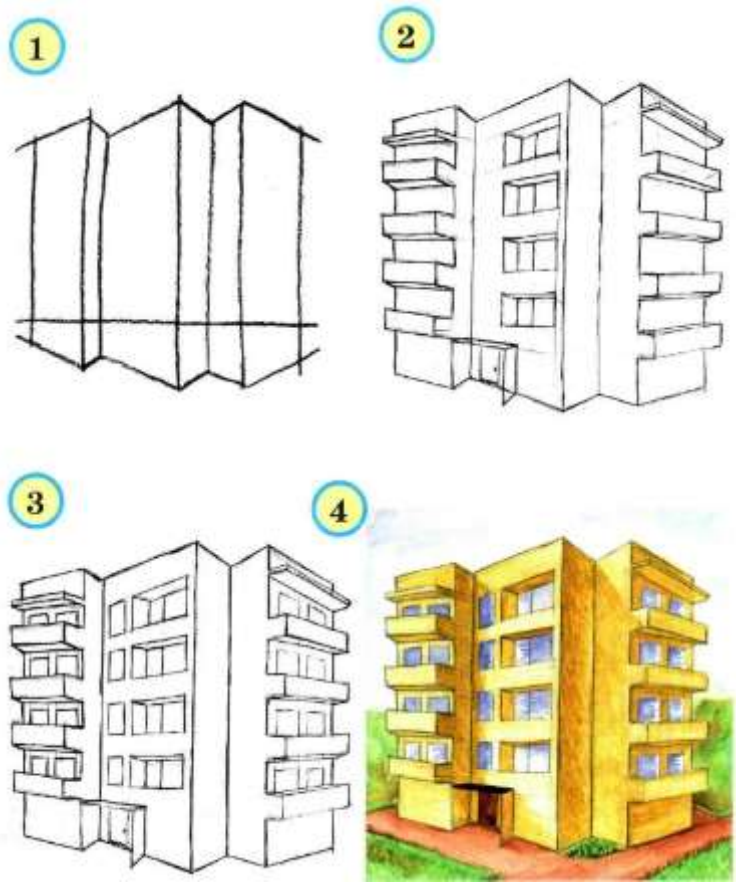
Малюємо вулицю з будинками

А тепер спробуємо зобразити екстер'єр громадської будівлі.

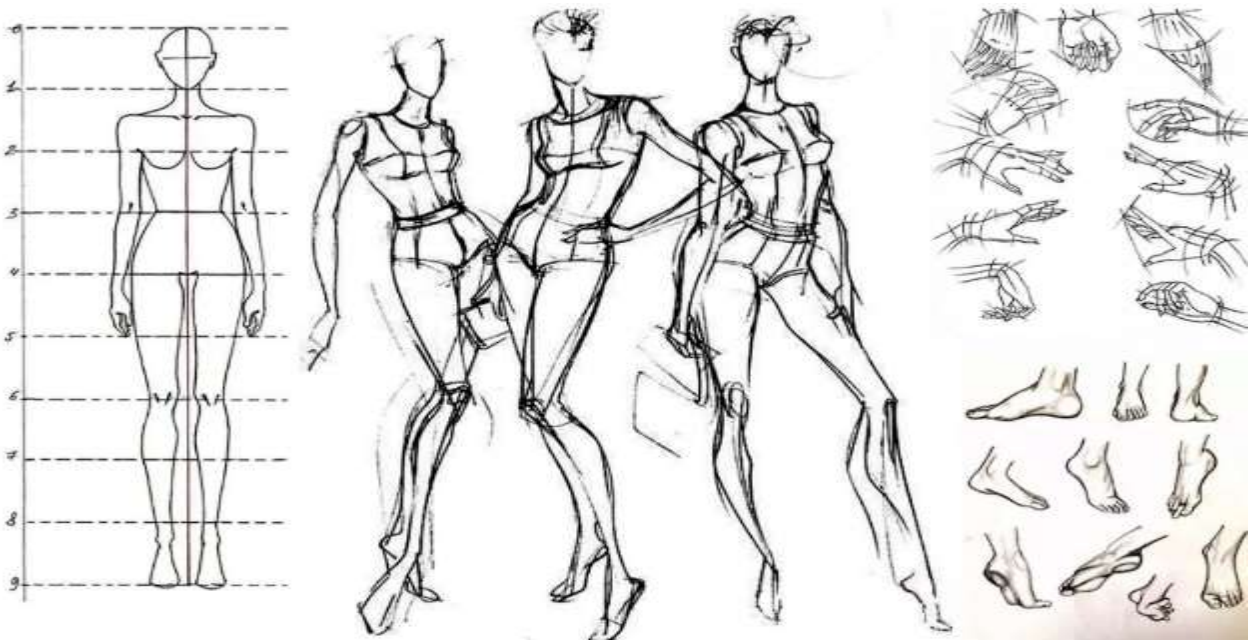

Зобразимо екстер'єр житлового будинку.

Малювання одягу для дизайнерів - важливий етап у створенні речей. Але одяг не існує сам по собі. Саме тому малювання завжди починають зі створення силуету людини. Промальовувати кожну рису обличчя чи навіть фігуру до ідеалу не потрібно, але важливі пропорції людини та точки, де тканина торкатиметься тіла. Найчастіше це плечі, талія, груди та стегна. Також важливі пропорції згинів рук і ніг. Намалювати силует із правильними співвідношеннями можна за схемою. Однак досвідчені художники зазвичай роблять це вже на око, практично на автоматі.

Важливо під час промальовування силуету врахувати стать, вік і особливості фігури людини, одяг для якої належить розробити. Надалі під час зображення деталей одягу все це впливатиме на точність отриманого ескізу. Що більше деталей дизайнер врахує на цьому етапі, то менша ймовірність, що йому доведеться перешивати готову модель кілька разів, а то й зовсім відмовитися від неї.

Реалістичність зображення

Ескізи для дизайнерів одягу не є просто красивими картинками, для них вони відіграють роль початкового етапу пошиття одягу. Тому варто позбутися в малюнку величезних бантів і комірів, які набувають загадкових форм, недоступних для справжніх тканин. Будь-який малюнок одягу має бути максимально реалістичним. Варто враховувати силу тяжіння, поведінку тканини на реальній людині, точки опори на фігурі та багато іншого. Найчастіше дизайнери-початківці пробують спершу намалювати власний одяг, розглядаючи себе в дзеркалі або на фото.

Крім того варто зазначити, що речі не сидять впритул до фігури. Спідниці, сукні, штани і все інше передбачає запас для можливості вільного пересування людини, а іноді простір між тілом і тканиною відіграє суто дизайнерський задум.

Складки та драпірування

Перед початком роботи з ескізом одягу оцініть поведінку тканин у реальності. Особливу увагу варто приділити складкам у районі ліктів і колін, поведінці подолу спідниці, складкам штанів біля стоп і подібним деталям. Також варто оцінити поведінку драпірування, збірок і різних виточок на фігурі. Річ у тім, що всі вони впливають на те, як саме сяде виріб на людині, а в поведінці відрізняються від рівних частин одягу.

Для максимальної реалістичності ескізу одягу важливо правильно передати колір і фактуру тканини. Багато хто використовує для цих цілей акварельні фарби, оскільки вони дають змогу отримати абсолютно будь-який відтінок, а також градієнт або кольорові плями завдяки властивостям цих фарб. Деякі дизайнери також використовують маркери або кольорові олівці. Найчастіше в роботі поєднують кілька матеріалів для досягнення кращої картинки.

Фактура тканини впливає на те, як ляже виріб. Важкі варіанти мають великі складки і сильніше схильні до сили тяжіння, тоді як легкі й повітряні дають змогу створювати більш об'ємні фігури і не так щільно прилягають до силуету.

Візерунки

Як відомо, більшість речей на ринку не є однотонними. Вони можуть бути прикрашені принтом, стразами або просто пошиті з тканини з візерунком. На етапі малювання одягу важливо правильно зобразити і ці елементи. Принт має повторювати складки тканини, а малюнок відповідати логічному його положенню.

На перший погляд може здатися, що малюнок зліва правильний, проте з реальним відрізом тканини такого візерунка не вийде, адже загини подолу спідниці чи вигин руки зміщують малюнок і реальне зображення відшитих речей перебуває на малюнку праворуч. Цей нюанс суттєво впливає на відповідність намальованих і готових елементів одягу.

Ескізи для дизайнерів одягу допускають чимало неточностей у зображенні самої людини, проте вимагають уваги до деталей, що впливають на образ цілком. Не варто розраховувати, що з першої спроби вдасться отримати ідеальний малюнок. Постійні тренування в малюванні одягу, його елементів, окремих ліній і поєднанні кольорів рано чи пізно приведуть до чудового результату.

